

Ustvarjalno vključevanje

ODKAR SE JE ZAČELA POLITIČNA AKCIJA ZA USMERJANJE DRUŽBENOPOLITIČNIH DEJAVNOSTI PRI URESNIČEVANJU CILJEV DRUŽBENO EKONOMSKE POLITIKE V LETU 1975, SMO PRIČA VSE VEČJIM NAPOROM IN PRIPRAVLJENOSTI DELAVCEV LITOSTROJA, DA BI IZPOLNILI STABILIZACIJSKE NAČRTE.

Vsa dosedanja stabilizacijska prizadevanja predstavljajo pomemben prispevek k aktiviranju slehernega delavca, k spreminjanju zavesti, k ustvarjalnem vključevanju in premagovanju težav ter nalog na vseh področjih. Na 4. seji delavskega sveta delovne organizacije, ko so delegati obravnavali usklajene stabilizacijske načrte smo se zavedali, da stabilizacija ni odvisna od dejavnikov izven združenega dela, ampak je povezana z vsakodnevnim delom nas vseh. Čuti se tudi, da se nekateri še niso dovolj trdno vključili v uresničevanje stabilizacijskih načrtov, čeprav so le-ti naša skupna obveza.

Zahtevamo, da sprejete ukrepe dosledno izvajamo kar je v največji meri odvisno od nosilcev nalog, to je od tistih najodgovornejših delavcev, ki so zadolženi za načrtovanje in za operativno izvrševanje nalog. Usklajeni stabilizacijski načrti osvetljujejo vse naloge, tako kratkoročne kot dolgoročne. »Od nas vseh je odvisno« je poudaril predsednik delavskega sveta naše delovne organizacije, »da se sleherni delavec naše delovne skupnosti odgovorno vključi v stabilizacijska prizadevanja«. Na zadnji seji delavskega sveta naše tovarne so delegati aktivno sodelovali v razpravi. K temu jih je spodbudil svetovalec generalnega direktorja tovariš Karel Korošec, ki je v zaokroženi obliki podal stabilizacijske načrte TOZD in delovne skupnosti SSP. Iz poročila in stabilizacijskih načrtov je razvidno, da smo v tovarni resno in enotno pristopili k delu. Načrti so dovolj konkretni in medsebojno usklajeni. V razpravi, ki je bila zelo živahna, je bilo čuti, da so vse TOZD in službe enako odgovorne za uresničitev gospodarskega načrta. Stabilizacijski programi so dopolnilni načrti, toda ne samo kratkoročni, temveč predvsem dolgoročni. Proizvodni program nam ne dovoljuje, da bi se obračali po nevetru, zato moramo ustvariti trdne pogoje gospodarjenja, da bomo jutri uspešneje poslovali.

Znotraj litostrojske delovne skupnosti bomo to dosegli z večjim in boljšim sodelovanjem vseh dejavnikov v proizvodnem procesu — smo posebej poudarili. Danes pa se dogaja nekaj povsem obratnega. Dokaj slaba usklajenost med nekaterimi TOZD in službi je povzročila, da izpolnjevanje gospodarskega načrta zastaja za predvidenim. Navadno se vprašamo, kdo je zato kriv, kje so vzroki? Delegat na seji delavskega sveta je takole razpravljaj: »Mnogi za ta, ne ravno najbolj položaj krivijo TOZD FI, vendar to ni objektivno. Menim, da vsak preveč gleda nase, mnogi se izogibajo obveznostim. Opo-

zorila in analize skoraj nimajo odmeva. Potrebno je ustvariti neposreden, osebni stik. Zato je prav, da delegati pred odgovorne tovariše postavijo odgovornost za finalizacijo!« Drugi delegat je povedal: »Finančno zadovoljivo izvršujemo plan, toda količinsko slabše. Slabo se povezujemo, slabo izkoriščamo proizvodne kapacitete, delamo počasi in precej površno. To vse moramo izboljšati. Medsebojnega sodelovanja mora biti primerno več, danes opažam pojave »strokovnjaštva«, ki ga ni, iz tega ne sledi usklajenost proizvodnega in poslovnega procesa. Vse to, o čemer se danes pogovarjamo, bi morali že zdavnaj urediti«.

Besede in zahteve delegatov so bile jedrnat in konkretne, kar dokazuje, da je družbenopolitična akcija uspela. Na zborih delavcev bomo konec oktobra poslušali prva poročila, prve rezultate. Sicer pa bomo morali stalno spremljati izvrševanje stabilizacijskih načrtov in analizirati uspešnost izvrševanja nalog.

Pomembno je tudi, da poleg družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov o stabilizacijskih načrtih razpravljajo in odločajo vsi delavci, ki so bili o prvih stabilizacijskih prizadevanjih obveščeni na zadnjih zborih delavcev. Na četrti seji delavskega sveta je analitski biro poročal o nekaterih kazalcih poslovanja delovne organizacije v minulem obdobju. Delegate je predsednik delavskega sveta seznanil tudi z odgovorom TOZD IVET, ki se nanaša na delegatsko vprašanje o popravilu streh. Pogodbe za popravila so že sklenjene, nekatera dela pa se že izvajajo. TOZD IVET mora poleg tega posebej skrbeti za stalno preventivno ukrepanje, saj se s takim postopkom vzdrževanja preprečijo večja popravila.

TOZD ZSE je delegate delavskega sveta obvestil, da strokovna služba IVET pripravlja projekt za izdelavo novega kanala z veliko goltnostjo, ki bo preprečil večkratne poplave v tiskarni in drugih kletnih prostorih, istočasno pa išče tudi možnost preselitve tiskarne v primernejše prostore. Delavski svet je v nadaljevanju obravnaval pogodbo za gradnjo vročevoda in voda za visokonapetostni kabel, in jo soglasno sprejel. V razpravi so ugotovili, da je pogodba sestavljena tako, da štiti interese naše delovne organizacije in nam ob tem nudi nekatere ugodnosti ob priključevanju na vročevodno omrežje.

Delegati delavskega sveta so obravnavali in sprejeli dopolnitve pogodbe o poslovnem združenju Tehno-impex Ljubljana, ki so nastale zaradi prilagoditve določbam nove ustave.

Imenovali so nove predstavnike naše delovne organizacije v to

združenje: Vekoslav Urbančič in Boris Letnar, dipl. inž.

Obravnavali so samoupravni sporazum o sodelovanju JUMEL in Jugoslovanske industrije sladkorja in ga soglasno sprejeli, ker menijo da se tu skladajo tudi naši interesi saj tudi mi izdelujemo opremo za sladkorno industrijo.

Na predlog strokovne službe in upravnega odbora delovne organizacije TZ Litostroj je delavski svet sprejel sklep, da postane delegat v skupščini fonda za kreditiranje in zavarovanje izvoznih poslov tovariš Djordje Krotić, direktor predstavništva Litostroj v Beogradu.

Delavski svet delovne organizacije TZ Litostroje sprejel sklep, da strokovna služba pripravi predlog za nabavo novega tiskarskega stroja, s katerim bi lahko zadostili vsem potrebam po tiskanju v Litostroju.

Predsednik komisije za inovacije je seznanil delegate o delu in nekaterih primerih, ki jih komisija obravnava in jih pripravlja za dokončno rešitev. Delegati delavskega sveta so določili, da se sej obvezno udeležujejo izvršilni organi TOZD in delovne skupnosti skupnih služb podjetja.

Postavili so tudi več delegatskih vprašanj, ki jih bomo morali do sledeče seje obrazložiti; razreševanje nadomestila izmeta, kalkulacije in ceniki za montažna dela, odpravljanje ozkih grl v proizvodnem procesu, poročilo o gradnji nove ambulante v Litostroju, ureditev koordinacije med TOZD in SSP glede na realizacijo končnih proizvodov.

J. Elikan

Čistilec ulitkov jeklene litine Janez Podbregar

Pogovor o proizvodnji

Razvoj in proizvodnja Francisovih gonilnikov

Ob predlogih članov uredniškega odbora, da mora časopis Litostroj obravnavati kot vedno aktualno temo tudi in predvsem proizvodnjo, smo se odločili za tako obliko — pogovor o proizvodnji. Prizadevanja delavcev Litostroja, da bi dosegli boljše in osvojili nove proizvode, so zelo velika, vendar sodimo, da o tem delavci v združenem delu vse premalo vemo.

Prva aktualna tema, o kateri smo se pogovarjali, je razvoj in proizvodnja Francisovih gonilnikov. V ta namen smo povabili na pogovor nosilce razvoja iz izdelave omenjenega proizvoda. Treba je poudariti, da so se prvega pogovora o proizvodnji udeležili vsi vabljeni: dipl. inž. Leopold Šolc, dipl. inž. Kosta Kalagasidis,

dipl. inž. Franc Seliškar, dipl. inž. Stanislav Bradeško, dipl. inž. Marko Celarc, Vinko Kabaj, Stane Koprivnik, Maks Kričej in Bogo Kosmač. Pogovor je vodil glavni in odgovorni urednik časopisa Litostroj Ivan Elikan, zapisal pa ga je naš sodelavec Milan Jurjavčič.

(Nadaljevanje na 6. str.)

Vloga družbeno-političnih organizacij

POSLOVNI NAČRT ZA LETO 1976

Mirne vesti lahko ugotovimo, da so ustavne spremembe že v veliki meri prodrle v zavest delovnih ljudi in postale vodilo njihove akcije. Delavci in delovni ljudje se ne zadovoljujejo več le s formalno pravnimi zagotovili o svojih dolžnostih in pravicah, temveč se vse bolj odločno in ustvarjalno vključujejo v oblikovanje vseh pomembnih odločitev. Nadaljnja krepitev samoupravnega sistema je v tem trenutku odvisna predvsem od tega, kako uspešno bomo zagotovili združevanje dela in sredstev na temelju samoupravnega odločanja delavcev o dohodku v TOZD.

UGODNI POGOJI ZA POSLOVANJE V 1976. LETU

Družbenopolitične organizacije nemara še v nobeno leto ne bodo stopile s tako zaokroženimi zamislimi in načrti kakor ravno v leto 1976. Ocena sedanjih političnih razmer mora biti naše izhodišče in podlaga tudi ko bomo razpravljali o načrtovanju za prihodnje leto. Načrtovanje našega gospodarskega in družbenega razvoja TOZD na samoupravnih temeljih je zelo učinkovito sredstvo za povezovanje enotnosti interesov, povečanje vpliva ter krepitev moči delovnih ljudi. Zato se moramo v družbenopolitičnih organizacijah (ZK, sindikatu, ZSM) zavzemati, da bomo sedanjo razvojno usmeritev uresničili na ustavni podlagi le s pogojem, če bo načrtovanje temeljilo na

njej in če zagotovimo, da bodo delavci v TOZD nosilci razvojne usmeritve. Rezultatov poslovanja v prvih devetih mesecih 1975 leta še ne poznamo. Pričakujemo pa, da bo ocena ugodna in da so ustvarjeni ugodni pogoji za poslovanje v letu 1976, na kar nas posebno opozarja nadaljnje uveljavljanje ustave na področju načrtovanja in obveščanja v praksi.

IZHODIŠČE ZA IZDELAVO POSLOVNEGA NAČRTA JE TOZD

Po novi ustavi so subjekti načrtovanja delavci v združenem delu. Družbenopolitične organizacije naše organizacije združenega dela morajo biti pobudniki osnovne zamisli poslovnega načrta za leto 1976 ki naj zajema v posamezni TOZD vsebinsko opredelitev glede na družbenoekonomski

položaj delavca in njegovo delo z družbenimi sredstvi.

Izhajati moramo iz: — stanja proizvodnih zmogljivosti, — kadrovske zasedbe, — vrste izdelkov in polizdelkov — proučiti tržne razmere.

Na podlagi vseh teh realnih ocen bodo predstavniki strokovnih služb (planske, finančne, kadrovske...) lahko podrobno razčlenili vse kazalce in predložili v obravnavo predlog poslovnega načrta za leto 1976, katere si morajo vse TOZD medsebojno izmenjati, dodati pripombe in jih uskladiti.

Na osnovi take priprave poslovnega načrta bodo družbenopolitične organizacije lahko ocenile čemu se je potrebno odpovedati in pri čem vztrajati, ker se mnogi interesi medsebojno prepletajo in se moramo ozirati tudi na materialne možnosti, tekoče ustvarjanje dohodka in nadaljnji razvoj.

Z ozirom na dinamiko proizvodnje pri našem delu pomeni dober začetek veliko opravljenega dela. Ne samo, da nam prinaša skrb in težave, ampak pri vsakdanjem delu ne smemo pozabiti tudi (Nadaljevanje na 2. str.)

Zadnja vest

Na zadnji seji upravnega odbora naše delovne organizacije, ko so delegati in predsedniki delavskih svetov TOZD in delovne skupnosti SSP pregledovali poslovne rezultate, so ugotovili, da so le-ti ugodni. Zato predlagajo delavskim svetom TOZD, da vrednost točke za mesec september povečajo za 10 par, torej bo nova vrednost točke bruto 7,95 oziroma neto 5,60 dinarjev.

Stabilizacijski načrti - zaradi nas

Izdelava stabilizacijskih programov temeljnih organizacij združenega dela in celotne delovne organizacije je bila povod za razmišljanje o o tem kakšno vlogo bi morali ti programi imeti, ne samo v zvezi s splošno gospodarsko situacijo, temveč predvsem zaradi nakopičenih vprašanj v naši delovni organizaciji sami, saj nam ne more biti vseeno, če se bodo neugodni trendi v poslovanju nadaljevali. Relativno ugoden finančni položaj podjetja nas ne sme uspavati, saj nam v dosedanem obdobju konjunktura in čezmerne inflacije ne pove ničesar, ostali kazalci pa bi nas morali resno opozarjati, da za nas (in pri tem nikakor nismo izjema) stabilizacija ne sme ostati zgolj formalnost, temveč priložnost za poglobljeno analizo poslovanja. Edino cilji, postavljeni na podlagi takšne analize, so lahko trdna osnova učinkovitemu stabilizacijskemu programu, izvajanje tega pa mora postati stalna dejavnost vseh članov delovnega kolektiva v skladu z njihovo odgovornostjo, možnostjo in sposobnostjo.

Omenim naj znano resnico, da se je globlji problemov treba lotevati v času ugodnih poslovnih rezultatov, ko so večje možnosti za urejanje, predvsem pa zato, ker so organizacijske in druge spremembe ter vzgoja kadrov dolgoročno naloga. Naglih sprememb na tem področju ni, posebno ne v naši vrsti proizvodnje. Ne samo na področju tehnike in tehnologije, tudi na področju organiziranja in upravljanja je treba spremljati svetovno raven dognanj in metod, saj doživlja organizacija kot znanost vse večji razmah in brez velikih investicij omogoča povečanje proizvodnje in zmanjševanje stroškov. Pri nas se vsekakor ne moremo pohvaliti, da bi bila organizacija proizvodnje in poslovanja na znanstvenem nivoju in težko, toda nujno potrebno bo nadoknaditi zaostanek.

V projektivno razvojnem sektorju smo stabilizacijski program vključili v priprave na organiziranje temeljne organizacije združenega dela »Inštitut za raziskave, razvoj in projektiranje«, v priprave na nov sistem načrtovanja, obveščanja in povratnih zvez, kot podlagi za učinkovito organizacijo vodenja in samoupravljanja. Samoupravni organi, vodstveni organi in delovni ljudje namreč na podlagi nepopolnih ali celo napačnih informacij ne morejo sprejemati kvalitetnih odločitev, brez dobrega načrtovanja poslovnega in proizvodnega procesa ter nadzora nad izvajanjem planov pa le-teh ne morejo obvladovati. Zato je urejena organizacija predpogoji, orodje samoupravljanja, je pravica samoupravljalcev ter dolžnost strokovnih služb in vodstvenih organov.

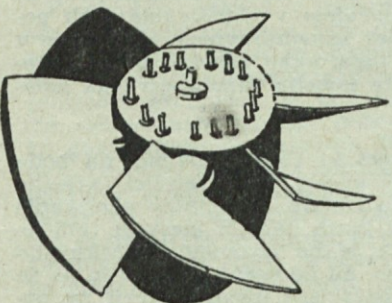
Pri načrtovanju primarnih ciljev v projektivno razvojnem sektorju je najprej prevladovala težnja, da sami, v svojem okviru urejemo probleme, povečujemo produktivnost in kvaliteto proizvodnega in projektivnega dela, bolj ali manj neodvisno od ostalega dela podjetja, vendar smo kmalu ugotovili brezperspektivnost takšne usmeritve. Naš razvojni program izhaja iz spoznanja, da smo del širše delovne skupnosti Titovih zavodov Litostroj, da naša pot ne more voditi v izolirano reševanje problemov, saj nas družni skupni rezultat dela, končni proizvod z oznako TZ Litostroj. Izboljšanje lastnega položaja in ustvarjanje možnosti za delitev večjega ostanka dohodka lahko iščemo samo v okviru temeljne organizacije združenega dela in delovne organizacije obenem. Zato se je poleg dejavnosti za izboljšanje poslovnih rezultatov v temeljni organizaciji združenega dela treba aktivno vključevati v delo vseh samoupravnih in strokovnih organov in teles na ravni celotne delovne organizacije.

Organiziranje temeljnih organizacij združenega dela, v katerih delovni ljudje lažje uresničujejo svoje ustavne pravice ter neposredneje vplivajo na pogoje dela in na delitev rezultatov tega dela, mora biti usmerjeno k medsebojnemu dogovarjanju in sodelovanju, k doseganju večjega skupnega rezultata saj bo le tako lahko uresničilo svoje družbene in ekonomske prednosti. K sodelovanju in skupnemu rezultatu mora biti usmerjen celotni sistem organiziranja, delitve dohodka, obenem z načinom vodenja in upravljanja ter političnim ozračjem. To je področje, na katerem smo ostali nekje na sredi. Poti nazaj ni, za-

to jo moramo poglobljeno iskati v smeri napredka!

Nedorečeni odnosi med temeljnimi organizacijami združenega dela, neizdelana delitev dohodka, nezadostno sodelovanje in usklajevanje vseh stopenj proizvodnega in poslovnega procesa, nezadovoljivo planiranje proizvodnje, kapacitet in dinamike porabe materialnih in finančnih sredstev, neustrezen informacijski sistem na zastarelem računalniku, to so problemi v večji ali manjši meri lastni vsem organizacijam združenega dela pri nas. TZ Litostroj so po obsegu ter strukturi proizvodnje in po številu delavcev vsekakor veliko podjetje, zato ga ni mogoče obvladovati in upravljati z izkustvenimi metodami, primernimi morda za manjše delovne organizacije. Problemi velikega podjetja so mnogo bolj zapleteni in težji, zato zahteva organiziranje in vodenje znatno višji in strokovnejši pristop. Vsi v podjetju bi se morali bolj kot danes zavedati, da je organizacija dela in upravljanja znanost, da so za primeren nivo organiziranja potrebne dovolj kvalificirane strokovne službe in da je strokovno znanje poleg izkušenj nujno potrebno tudi vodenje in upravljanje. Vendar — koliko vodstvenih delavcev ali članov samoupravnih organov se je usposabljal in se usposablja za opravljanje teh najbolj odgovornih nalog?

Sistem delitve dohodka med vsemi fazami priprave in proizvodnje je gotovo eden najpomembnejših vzvodov za usmerjanje prizadevanj vseh udeležencev poslovnega procesa, zato te dimenzije delitve dohodka ne bi smeli zanemarjati. Prav v tem času pripravljamo v podjetju nov pravilnik o delitvi osebnih dohodkov, usklajen s samoupravnim sporazumom delavcev kovinske in elektro stroke, in kljub pozitivnim elementom mu lahko očitamo, da razen v splošnem ne povezuje delitve dohodka z njegovim ustvarjanjem, ter dejstvo, da se ne vključuje v sistem organiziranja in upravljanja kot osnova spremljanju in krmiljenju aktivnosti poslovnega in proizvodnega procesa. Toda samo takšen sistem delitve dohodka in osebnih dohodkov, ki bo integralni del poslovnega sistema, bo pravilno ovrednotil delovne rezultate

posameznih faz poslovnega procesa, uveljavil odgovornosti, usmerjal aktivnosti in pokazal na mesta slabosti v poslovanju.

Eno glavnih sistemskih vprašanj, katerega rešitev lahko bistveno vpliva na stimulacijo pri delu in samoupravljanju, je vprašanje prelivanja sredstev med temeljnimi organizacijami združenega dela. Menim, da nekontrolirano prelivanje sredstev ne more pomeniti solidarnosti, to namreč pojmujemo kot zavestno pomoč delovnih ljudi ene delovnim lju-

dem druge TOZD, ki je zaradi objektivnih razlogov izkazala slab poslovni rezultat, ali pa kot posojila za izboljšanje stanja. Ustvarjanje pogojev za takšne medsebojne odnose mora biti ena od naših glavnih nalog. Ureditev tega bo postavila ostale probleme na pravo mesto ter dala samoupravljanju delovnih ljudi v temeljnih organizacijah združenega dela trdnejšo materialno podlago.

Reševanje vseh teh vprašanj je gotovo manj enostavno kot njihovo ugotavljanje, vendar to ne sme pomeniti, da se moramo s položajem sprijazniti, nasprotno — težina nalog samo določa obsežnosti in ostrino ukrepov ter obseg angažiranja sredstev. Stanje je treba preseči, preseči za vsako ceno, saj z izogibanjem problemov ne odstranjujemo, temveč se še kopičijo. Zastaviti moramo jasne cilje, podcilje ter za njihovo doseganje zagotoviti vse potrebne resurse ter politično in akcijsko podporo vseh dejavnikov v podjetju. Nerešljivih problemov ni, od sposobnosti ter pripravljenosti ljudi in od količine angažiranih sredstev pa je odvisna kvaliteta rezultata.

V zvezi s tem opozarjam na dejstvo, da brez bistvenih kadrovske okrepitve vseh strokovnih služb v TOZD in na nivoju podjetja, ki jim moramo nuditi tudi ustrezne možnosti in od njih zahtevati odgovornost, ne bomo mogli naprej. Kadrovska politika, pridobivanje, stimuliranje in strokovno izpopolnjevanje strokovnih delavcev mora postati prioriteta in stalna naloga. Doslej pa razen nekonvencionalnih in vabljivih oglasov nekaterih podjetij v časopisih ni bilo mogoče zaslediti širših in načrtnih prizadevanj za pridobivanje potrebnih strokovnjakov.

Poslovni načrt za leto 1976

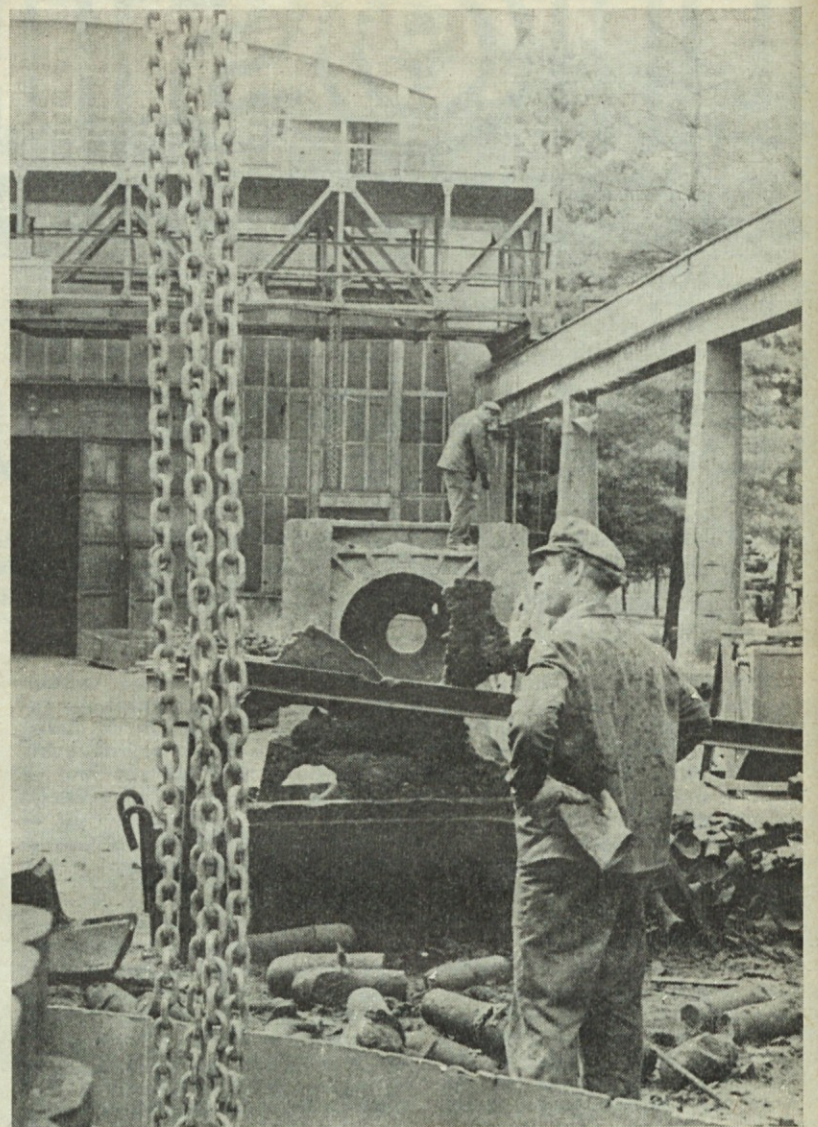
(Nadaljevanje s 1. strani)

di zakaj delamo in kakšno družbo snujemo, v čem jo dograjujemo. Specifičnost proizvodnje nam ne dovoljuje kampanjskega dela, delo mora teči dan za dnem, složno, na podlagi trdnih domenkov med TOZD in OZD.

ZDruževati človekovo osebnost

Z navedenimi stališči družbenopolitičnim delavcem ne bo težko zagovarjati gospodarski načrt TOZD ali OZD na delnih zbiorih po obratih, zboru delavcev TOZD ali družbenopolitičnih organizacijah, pri čemer se moramo zavedati, da načrta v celoti nismo sprejeli, kot nam nalaga ustava. Zakaj? TOZD bi morale navezati stike s krajevnimi skupnostmi iz katerih so naši delavci, in medsebojno izmenjati delovne načrte. Znano nam je, da delovni ljudje in občani uresničujejo svoj družbenoekonomski položaj in svoje samoupravne pravice v KS, to je obvezna oblika samoupravnega organiziranja. Zato bi družbenopolitične organizacije morale posvetiti posebno pozornost ob pripravi plana za leto 1976 prav temu vprašanju. Ta povezanost bi morala postati naravna življenjska skupnost, ker je KS dobila nov položaj in zasnovo, ki je sestavni del združenega dela.

Človeka moramo gledati kot celovito osebnost, ne samo za strojem, kjer zadovoljuje svoje potrebe in o njih odloča, zato se morajo družbenopolitične organizacije zavzemati za izhodišče KS za TOZD, da bomo delavci združevali delo TOZD in produkcijska sredstva za občani KS. Gre predvsem za opravljanje in solidarno zadovoljevanje skupnih potreb na področjih odnosov vzgoje, izobraževanja, rekreacije in drugih dejavnosti, kar pomeni, da se moramo v DPO zavzemati za revolucionarno bitko in preobrazbo v družbi. Združevali bomo človeko-

Zgornja razmišljanja ostajajo morda presplošna, gledanje je gotovo preveč enodimenzionalno in ocene so vprašljive, saj ta zapis ne more in nima namena nadomestiti kompleksne analize stanja, temveč predvsem opozoriti,

da nam vsem primanjkuje jasnih programov, ki bi jih sprejeli, kateri bi nas angažirali in usmerjali ter nam dali poleta, saj bi v njihovi uresnitvi videli svoje cilje in perspektivo.

JOŽE ŠLANDER, dipl. ing.

vo osebnost, odstraniti moramo odtujenost in ustvariti resnične tovariške odnose! To nalogo, kateri nismo posvetili dovolj pozornosti ob sprejemanju poslovnega načrta za leto 1975, lahko ocenim kot zelo zahtevno, ker terja sodelovanje slehernega zaposlenega.

DOHODEK NEODTUJLJIV OD DELAVCEV

Načrtovati na samoupravnih temeljih v duhu naše ustave pomeni, da ga moramo vsebinsko opreti na družbenoekonomski položaj delavca v združenem delu, na njegovo delo z družbenimi sredstvi. Pri tem moramo upoštevati, da je dohodek delavca v združenem delu, ki se pojavlja kot dohodek TOZD, družbeni oziroma dohodek celotnega združenega dela (razen v primerih, ki jih določa ustava), vendar pa je neodtujljiv od delavcev, ki so ga ustvarili.

Vendar ni dovolj, če si samo prizadevamo, da bi delavci odločali o dohodku v TOZD. Hkrati moramo graditi takšne odnose pri upravljanju z dohodkom združenega dela, ki bodo spodbujali delavca k združevanju dohodka TOZD in OZD. To je v medsebojni delovni in ekonomski odvisnosti, kakršno zahtevajo sodobne razmere in razvoj proizvodnih sil, tehnike in tehnologije. Če pri oblikovanju dohodkovnih odnosov ne bomo v polni meri tega upoštevali, bo stihija vedno znova vsiljevala takšne oblike centralizacije dohodka, ki bodo omejevale samoupravljanje delavca v TOZD.

Zato se morajo DPO zavzemati, da v TOZD delavci lahko neposredno odločajo o dohodku, ki je odvisen od povečanja produktivnosti dela, varčevanja, organizacije dela, uvajanju sodobne tehnologije idr.

Dejansko je lahko dohodek ene TOZD večji od dohodka druge in ga imajo delavci v skladu z načelom delitve po delu, kot je opredeljeno v ustavi, pravico razpore-

diti na sredstva za zadovoljevanje osebnih in družbenih potreb.

DELAVEC NAJ NEPOSREDNO SPREMLJA REZULTATE SVOJEGA DELA

Ob vsem tem so nam nemara potrebne bolj kot prejšnja leta pogostejše vmesne bilance, čisto računске in računovodske, pa tudi čisto človeško odkritosrčne, tako do sebe kot do drugih. Sistem obveščanja v TOZD ni enoten z ozirom na specifičnost proizvodnje. Informacijska služba ni razvita in prirejena za potrebe tako velikega kolektiva, zato se moramo zavedati, da so informacije preko tovarniškega glasila in zapisnikov na oglasni deski vse premalo, da bi delavci neposredno spremljali rezultate svojega dela.

Mesečna poročila o poslovanju se nenehno izpopolnjujejo. V njih so razvidni odnosi med TOZD in OZD. Vprašamo se, kako delavec te podatke in poročila lahko razume in o njih odloča? Ilustriral bom s primerom iz TOZD pri:

»Vnaprej se določijo poročevalci in odgovorijo o podajanju informacij, katere morajo biti podane tako, da jo zna sleherni vrednotiti. To se doseže zaradi standardnih pokazateljev. Zakaj tako informiranje? Informiranje na delnih zbiorih poteka v obeh smereh in izhaja iz specifičnosti proizvodnje in mnogostranosti zaposlenih ter prilagojevanje ustavnim zahtevam. Navedene oblike so se pokazale v praksi koristne, in potrebno jih je dopolnjevati in sprovajati v prakso kar pomeni, da morajo biti napredne družbene sile nosilci akcij. Zavzujejo svoje člane z organizacijsko političnega stališča na dobro zastavljivo delo, od zaostrenih pogojev gospodarjenja do resničnih nosilcev nalog, da bomo ob izteku koledarskega leta ali preje če bo potrebno zastavili vprašanje, kdo so tisti dejavniki, ki so odpovedali.«

-sil-

Delegatske izkušnje

Minilo je leto in pol od volitev delegatov in uvedbe delegatskega sistema v skupščine družbeno-političnih skupnosti. V novi ustavi, sprejeti januarja 1974, smo v 88. členu zapisali:

— Delavski razred in vsi delovni ljudje so nosilci oblasti in upravljanja drugih družbenih zadev. Delavci in vsi delovni ljudje uresničujemo oblast in opravljamo druge družbene zadeve organizirani v organizacije združene dela in druge samoupravne organizacije, skupnosti, družbene in družbenopolitične organizacije.

To svojo pravico, ki je hkrati tudi dolžnost, pa opravljamo na

sprejemati takšne odločitve, ki so v dani situaciji najustreznejše.

Ne smemo dopustiti, da bo delegatski sistem samo prazna beseda. Dejanski vpliv delovnih ljudi na odločitve v skupščinah je kazalec demokratičnih odnosov in razvitosti samoupravljanja v delovni organizaciji. Zato v nadaljnjem delovanju pričakujemo, da bo čedalje več ljudi stopilo iz anonimnosti in bodo postali druž-

v temeljnih organizacijah združene dela in samoupravnih odnosov v njej. Prav tako pa je treba iskati tudi vzroke neuspeha pri delovanju delegacij. Tam, kjer so temelji delegatskega sistema (samoupravljanje, demokratični odnosi in glavni pogoj — aktivnost delovnih ljudi) razgibani, je delegatski odnos zaživel in omogočil delovanje delegacij, kjer pa družbenopolitična dejavnost ni bila razgibana, so gradiva za seje in vprašanja v zvezi z njimi reševale same delegacije ali pa celo še te ne. Takšen delegatski sistem je tipanje v prazno in je nemogoče pričakovati uspehe. Delegacije si v tem primeru še vnaprej ohranjajo značaj telesa odločanja. Nujno bomo morali zaostri družbeno občutljivost delovnih ljudi v primarnih samoupravnih skupnostih, to je TOZD, prav tako tudi odgovornost strokovnih služb, da preko delegacij vplivajo in ustvarjalno sodelujejo v pripravljanju, izdelovanju in sprejemanju dokumentov, ki so pomembni za celotno našo skupnost. Res je, da nas pestijo številni problemi iz preteklosti, preobilica dela strokovnih služb itd., vendar se moramo zavedati, da moramo naslednjim generacijam zapustiti boljše stanje. Delegatski sistem bo zgubil svoj smisel, če bomo kar tako opravičevali neodgovornost posameznikov. Ko se enkrat pretrga zveza med bazo in delegacijami oziroma delegati, pomeni to ne samo paraliziranje delegatskega sistema, temveč ogroža tudi našo družbenopolitično ureditev in omogoča delovanje tehnohkratskih in birokratskih struktur. Aktivnost delegata je stalen krožni tok delovanja od stikov z bazo, obravnavanja, dopolnjevanja gradiva do sprejemanja odločitev in prenašanja povratnih informacij v bazo. To pa bo lahko opravljal le, če bo tudi baza aktivna in bo z njim sodelovala. Nemogoče si je namreč zamisliti, da je delo delegata možno izven delovnega časa (tu so izvzeti sestanki, ki jih je možno sklicevati popoldne, vendar sodelovanje z delovnimi ljudmi — pri tem tempu življenja ne bo mogoče izven delovnega časa). Pri tem ne mislim opravičevati izgovorov za odstotnost z dela na račun delovanja v delegacijah, vendar je ustvarjalnost lahko edino pravilna in uspešna le, če je povezana s strokovnim — praktičnim delom. Izkušnje iz praktičnega dela ob sodelovanju znanstveno-tehničnih rešitev, to je osnova za pravilno sprejemanje odločitev.

Zbor delavcev

različne načine — od neposrednega odločanja na zborih delovnih ljudi in referendumih, do posrednega odločanja preko delegatov v skupščinah, družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnostih. V delegatskem sistemu morajo skupščine zagotoviti odločanje delovnih ljudi pri uresničevanju oblasti in pri upravljanju družbenih zadev. Delegatski sistem je tako postal ena bistvenih revolucionarnih sredstev, da ostane politična oblast v rokah delavskega razreda in vseh delovnih ljudi.

Pravice delovnih ljudi in občanov so:

— da sami neposredno odločajo o pogojih in rezultatih dela v svojih delovnih organizacijah in skupnosti,

— da neposredno uresničujemo svoje interese in zadovoljujejo skupne potrebe v krajevnih skupnostih, kjer prebivajo,

— da svoje pravice, interese in potrebe v skupščinah družbenopolitičnih skupnosti izražajo in uveljavljajo po svojih delegacijah in delegatih, ki jih izberejo v samoupravnih organizacijah in skupnosti ter družbenopolitičnih organizacijah. S tem bo omogočeno, da bomo hitreje stopali po poti k ekonomski osvoboditvi dela in bo odločanje v imenu delovnih ljudi odpravljeno. Delegatski sistem temelji na položaju delovnega človeka v združenem delu in nam omogoča, da izražamo svoj položaj ne samo v globalnem, temveč v praktičnem vsakodnevem življenju. Delegatski sistem je s tem odpravil klasični parlamentarizem, ki je ostanek meščanskih sistemov. Tako se je delegatski sistem odtujil od monopolnega odločanja poslancev in zahteva sodelovanje delovnih ljudi v bazi. Krog tistih, ki dajejo spodbudo, predloge za reševanje družbeno pomembnih zadev, predvsem pa sprejemanje odločitev, se je tako bistveno razširil. V letu in pol delovanja delegatskega sistema so se izkristalizirale posamezne vrline in napake v delovanju. Delegatski sistem mora postati sredstvo družbenega osvoboditve in osveščanja vseh delovnih ljudi in se ne sme ponovno preleviti v staro obliko tehnohkratsko birokratskih struktur. Delegati morajo delovati in odločati na osnovi teženj, želja in pobud delovnih ljudi, ki jih zastopajo, ne smejo biti samo prenašalci — pismonoše novic iz baze na skupščino in obratno. Aktivno in ustvarjalno morajo sodelovati in

benopolitično aktivni in usposobljeni za sodelovanje in pripravljanje pravih rešitev problemov. Le tako bo delegatski sistem postal del samoupravljanja in se s tem odmaknil od države. Država in njeni organi s tem zamenjujejo svojo vlogo in prenašajo pravice odločanja na samoupravno dogovarjanje delovnih ljudi. S tem je družbeno upravljanje in odločanje preneseno nazaj na družbo, pri tem pa država admira. Delegatski sistem tako omogoča možnost vpliva in odločanja občanov in delovnih ljudi v TOZD ter v samoupravnih skupnostih. V tem pogledu je delegatski sistem izredna kvaliteta našega družbenopolitičnega sistema. Vse dosedanje analize delovanja delegatskega sistema kažejo, da je za uspešnost delovanja po novem principu izredno pomembna aktivnost delovnih ljudi

Nekaj besed o zborih delavcev

Med nami ni nikogar, ki ne bi razmišljal in govoril o Litostroju in o razmerah pri nas — kadar je kdo osebno prizadet, seveda bolj zavzeto, posebno še takrat, če se nam godi krivica. Razpravljamo o uspehih podjetja, planih, kadrih, prehrani, stanovanjih, rekreaciji, zdravstvu in še o programih občine, samoupravnih interesnih skupnostih, šolstvu — skratka o vsem, kar nas posredno ali neposredno zadeva.

Najpogostejše o vseh teh vprašanjih razpravljamo na zborih delovnih ljudi. Te zборе organizirajo po TOZD delavski sveti in sindikalne organizacije. To je naša pravica in dolžnost po ustavi. Ustvarili smo pogoje, kjer lahko vsak odloča in po svojih sposobnostih prispeva k urejanju skupnega življenja v kolektivu.

KAKŠNI SO NAŠI ZBORI?

Rad bi povedal nekaj misli o naših zborih, oziroma o zborih TOZD skupnih služb, nekaj vtisov o tem, kaj mi je pogoju in kaj ne, in kaj bi lahko bilo bolje. Želim, da bi tudi drugi povedali svoje mnenje in ob tem naj pripomnim, da je javno izrečenih pohval in graj zelo malo. Skoraj bi lahko pomislili, da je pri nas v Litostroju vse v redu, vendar vemo, da ni in tudi za vse ne bo nikoli. Pohvaliti moramo samoupravne organe, ki pred zborom izdajo izredne izdaje našega časopisa z natančno razloženim dnevnim redom. Na-

vadno so to le posamezna mnenja, toda mnogokrat je res tako. Razumljivo je, da o podrobnostih na takih zborih ne moremo razpravljati, vendar našim izvoljenim tovarišem in organom, ki pripravljajo predloge, sporazume in drugo, zaupamo. Zakaj torej in od kod izvira precejšnja pasivnost Litostrojčanov na zborih delavcev? Večina delavcev se le redko oglašja k razpravi. Marsikaj, kar je res pomembnega, izžveni kot nepomembno. Na zborih, kjer ni novih ali dodatnih predlogov, ni pravega vzdušja. Zakaj? Po mojem mnenju je običajno premalo

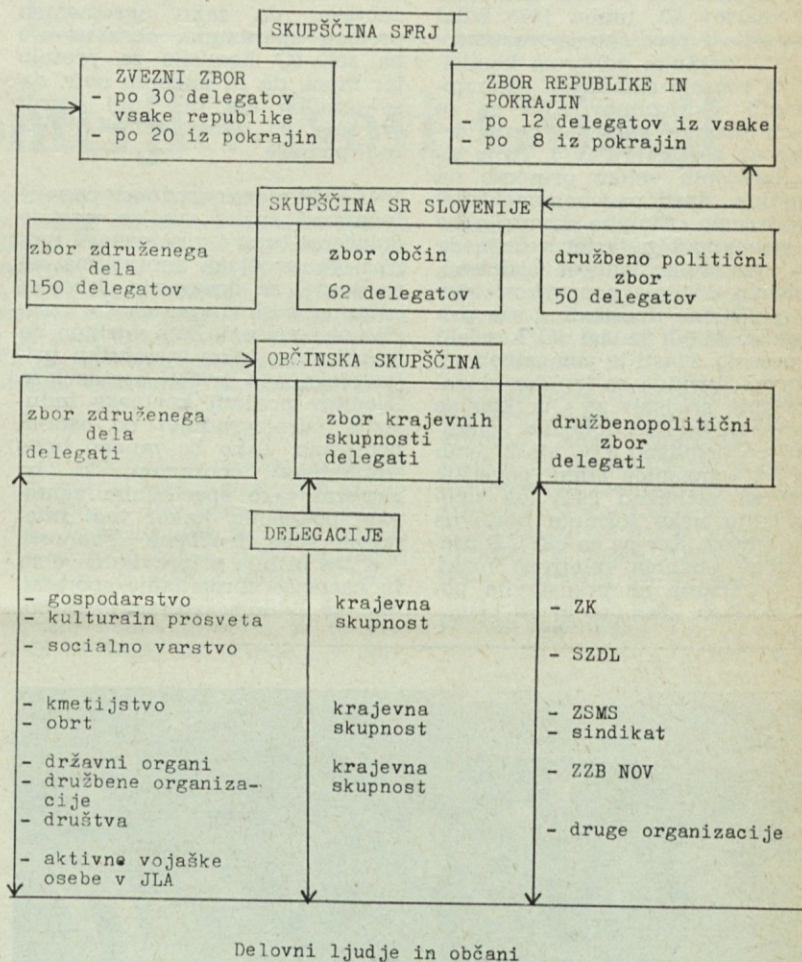
V našem časopisu je bilo doslej premalo napisanega o delovanju delegacij in o težavah, s katerimi se srečujejo. Kakšna je organiziranost skupščinskega sistema pri nas? (glej shemo). Posebnost oblikovanja občinskih in republiških skupščin v SR Sloveniji je v tem, da so delegati za zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti občinskih in delegati za zbor združenega dela in zbor občin republiške skupščine SR Slovenije nestalni. Njihov mandat v delegaciji, v katero so izvoljeni, traja 4 leta, vendar delegacije pošljejo na zasedanje v omenjene zборе vsakokrat tiste delegate, za katere menijo, da bodo s svojo pripravljenostjo za sejo in strokovno kvaliteto najustreznejši oziroma da bodo zastopali interese delegacije pri reševanju določenega vprašanja. Pri tem je potrebno paziti na to, da v zborih združenega dela zastopane delegacije vseh gospodarskih in družbenih dejavnosti glede na število zaposlenih ali udeležbo v družbenem proizvodu. Tako je z zakonom določeno, da od 150 delegatskih mest v zboru združenega dela republiške skup-

ščine delegatom iz gospodarstva pripada 90, iz prosvetno kulturnega področja 18, iz socialno zdravstvenega področja 13 delegatskih mest, iz kmetijske dejavnosti 5, iz skupnosti državnih organov in družbenih organizacij 5 delegatskih mest in iz delegacije oboroženih sil JLA 1 delegatsko mesto. Delegatska mesta so s tem stalna, nestalni pa so delegati, ki se udeležujejo zasedanj. Število delegatskih mest v občinskih skupščinah določajo občinski statuti in sicer glede na število delovnih organizacij oziroma število zaposlenih za zbor združenega dela in glede na število krajevnih skupnosti.

V zbor občin vse občine v Sloveniji delegirajo po enega delegata; zbor šteje tako 62 delegatskih mest, delegati pa so ravno tako nestalni. Nasprotno pa so delegati v družbenopolitičnem zboru stalni — zbor šteje 150 delegatskih mest, delegati pa so stalni — izvoljeni za 4 leta.

V eni naslednjih številkih bomo podrobneje prikazali organiziranost delegacij v naši delovni organizaciji.

Miroslav Brečko

Delovni ljudje in občani

časa namenjeno razpravi. Dnevni red je obširen, saj imajo nekateri tudi po šest točk, obravnavi vseh točk pa je namenjena le ena ura. Zavedajmo se, da želimo ob drugi uri vsi domov. Zbori, ki bi jih sklicali v popoldanskem času, ne bi uspeli. To je prav gotovo vprašanje naše zavesti, res pa jih je med nami precej, ki se vozijo z vlaki in avtobusi, matere in žene pa kliče dom in družina. Tudi k razlagi posameznih točk dnevnega reda bi lahko marsikaj pripomnili. Neredko je razlagalec slabo pripravljen in zdi se mi, da niti sam ne razume vsega, o čemer govori. Potrebno bi bilo, da bi načrtovalci zborov pripravili posebne izdaje za zbor volivcev zares skrbno in tudi dovolj obširno. Napisane bi naj bile v čim bolj razumljivem jeziku in naj zajamejo bistvo problemov. Moti me tudi, da v mnogih primerih sploh ne objavijo niti kratkega poročila o uspehu TOZD ali podjetja kot celote — saj ni potrebno obširno finančno poročilo, dovolj bi bilo samo nekaj stavkov, ki naj povedo bistvo. Prav tako se še ni primerilo, da bi kdaj slišali grajo ali pohvalo o kom. Na to pozabljamo. Ni namreč prav, da ostanemo ob uspehih — npr. podpisih velikih pogodb, ob izumih itd. — brez

besed. Neredko odhajajo dobri delavci iz podjetja, med drugim tudi zaradi take brezbrčnosti. In takih ljudi, ki zaslužijo javno priznanje, je precej.

RAZGOVOR O PROBLEMATIKI

Na zborih delavcev na koncu ostane še nekaj minut za točko razno. Tedaj naj bi se pogovorili o drobnih vsakdanjih stvareh, ki nas tarejo. Postavimo eno ali dve vprašanji, zahtevamo odgovor in konec. Morali bi se pogovoriti o težavah, zvedeti marsikaj in predlagati to in ono. To kar sem zapisal, velja za zbor moje skupnosti — kako pa je drugod? Predlagam, naj načrtovalci zborov skličejo na leto vsaj dva zborova več in takrat naj bi govorili predvsem o problemih, ki jih dnevno srečujemo, o naših notranjih odnosih, plačah, o stanovanjih, malici in drugem. Morda ne bi bilo slabo, če bi preko poverjenikov sindikata TOZD in DS SSP pisмено postavljali vprašanja, predloge in mnenja. Odbor naj bi strnil vsa ta vprašanja, razgovor bi bil verjetno zelo živahen in ni se bati, da delavci na zborih ne bi sodelovali.

Navedel sem le nekaj svojih misli in upam, da bodo tudi moji tovariši povedali svoje mnenje o tem. Če že ni časa na zborih kolektiva, pa povejmo to v svojem glasilu!

Alojz Novak

Iz dela sindikata ZPS

Za čimprejšnji podpis sporazuma

Predsedstvo sindikata ZPS je na zadnji razširjeni seji obravnavalo sporazum o osnovah in merilih za razporejanje dohodka in delitev sredstev za OD kovinske in elektro industrije SR Slovenije. Ugotovili so, da je nova skupna komisija za izvajanje samoupravnega sporazuma kovinske in elektro industrije ter proizvodne obrti SRS prevzela delo 15. maja 1975 na zboru delegatov podpisnic sporazuma. Na zasedanju je bil tudi predstavnik RO sindikata kovinarjev tovariš Mlinarič, ki je podal kritične pripombe na osnutek sporazuma.

Po zboru se je takoj sestala skupna komisija ter izdelala predlog sporazuma (izdan je bil že 11. junija 1975 v 600 izvodih), ki je vseboval pripombe delegatov podpisnic, kakor tudi pripombe republikanskega odbora. Predlog so posredovali podpisnicam, Republiškem odboru sindikata kovinarjev SRS ter komisiji za presojo sporazumov. RO sindikata kovinarjev je do predloga takoj zavzel stališče ter pripombe posredoval skupni komisiji. Na skupnem sestanku smo pripombe ponovno pretresli in našli skupen jezik, tako da je RO sindikata kovinarjev 23. junija 1975 izdal soglasje k predlogu sporazuma.

1. Z izvršnim odborom komisije za presojo skladnosti samoupravnih sporazumov SRS so se člani skupne komisije prvič sestali 22. septembra 1975. Tu je bilo izrečenih veliko pripomb na predlog, zlasti na ekonomski del sporazuma. Skupna komisija se je ponovno sestala ter v želji, da bo sporazum čimprej podpisan, izdelala čistopis popravkov, kjer so praktično upoštevali vse pripombe, ki jih je dal IO komisiji v presojo. Zlasti je pomemben popravek formule za izračun dogovorjenih sredstev za OD, kjer se mora za osebne dohodke zmanjšati za približno 5 %, kljub temu pa bi podpisnice lahko povečale OD za približno 29 % ob upoštevanju neke formule poslovne uspešnosti. Ker pa so bili OD preteklega obdobja relativno nizki, to povečanje ne predstavlja pomembnega premika glede izena-

čenja OD v primerjavi z nekaterimi drugimi panogami.

2. Z ozirom na to predsedstvo sindikata ZPS kljub določenim pomanjkljivostim daje v celoti podporo skupni komisiji, pri čemer meni, da je zadnji čistopis obenem tudi korak k usmerjeni rasti OD, kjer je upoštevana tako poslovna uspešnost posamezne podpisnice, kakor tudi porast življenjskih stroškov. Menimo, da so s tem upoštevana tudi stališča resolucije o družbeno-ekonomski politiki razvoja SRS ter neposrednih nalog v letu 1975.

3. Predsedstvo sindikata ZPS zahteva, da tako spremenjen predlog sporazuma obravnavajo na seji IO komisije za presojo ter meni, da ni nobenih ovir, da se predlog kot tak tudi potrdi oziroma po obravnavi v TOZD tudi podpiše.

4. Velika raznorodnost panoge je glavni razlog, da so nastale določene težave pri sestavi ustreznega predloga sporazuma, saj so pogoji za doseganje dohodka oziroma poslovnega uspeha izrazito neizenačeni. Zato mislimo, da je potrebno takoj v začetku prihodnjega leta pričeti postopek za izločitev podjetij kovinske industrije (strojgradnje) od ostalih podpisnic. Tako bo mnogo lažje izoblikovati sporazum, ki bo ustrezal tako specifičnim zahtevam podpisnic, kakor tudi interesom širše družbene skupnosti.

5. Da bi bila pripravljala dela in kasnejše spremljanje sporazuma na določeni strokovni ravni,

mislimo, da je potrebno v okviru ZPS odpreti delovno mesto profesionalnega tajnika. S tem bi zagotovili tudi potrebam za enotno urejanje vprašanj na področju delitve osebnega dohodka.

6. Predsedstvo sindikata ZPS meni, da je potrebno v OZD takoj začeti izračunavati po novem obrazcu za izoblikovanje sredstev za osebne dohodke ter podati vsestransko oceno delovanja sporazuma.

SEMINAR V NOVEMBRU

Predsedstvo je sprejelo predlog, da se načrtovani seminar, namenjen izobraževanju članov sindikata ZPS, organizira v mesecu novembru v Ljubljani. Sprejet je bil načelni program seminarja, ki naj bi zajemal sledeče teme:

- temelji samoupravnega odločanja
- vloga sindikalne organizacije
- dolžnosti tajnikov samoupravnih organov v organizacijah PD in poenotenje dela
- dogovor o programu dela in finančnem programu
- razprava o samoupravnem sporazumu elektro in kovinske

industrije in položaj ZPS v tem sporazumu

— družbeni standard, rekreacija in počitniška dejavnost

— dosedanje in prihodnje delo na strokovnem področju ZPS

Predvidevamo, da bo na tem tridnevnem seminarju sodelovalo približno 100 članov sindikata. Strokovno pripravo seminarja so zaupali Delavski univerzi v Ljubljani, ki bo poskrbela najboljši predavateljski kader in skripte po posameznih temah. Število udeležencev bo po OZD in TOZD določila vsaka OOS.

PROBLEMATIKA DELAVSKEGA TURIZMA NA JADRANU

V zvezi z dogovorom članic ZPS, da bi organizirali samostojni samoupravni sporazum počitniške skupnosti, je predsedstvo ponovno razpravljalo o problematiki delavskega turizma na Jadranu.

Po dosednji analizi, ki jo je pripravila komisija za družbeni standard pri sindikatu ZPS in analize posameznih članic ZPS, so ugotovili sledečo problematiko:

- da se po celi obali izriva delavski turizem, kar pomeni problem nadaljnje izgradnje in razširitve počitniških domov in obstoj sledečih kapacitet,
- da se v vseh občinah ob obali daje prednost komercialnemu turizmu,
- da vse turistične ustanove žele delavski turizem imeti kot dopolnilno komercialnemu turizmu za izvensezonske mesece,

— da se nasprotuje kakršnikoli obliki izgradnje počitniških domov na Jadranu.

Tako je bil Litostroj izrinjen iz Poreča, Moščenice Drage in Umaga, Metalni ne dovolijo razširiti objektov v Poreču, kljub temu, da ima svoje zemljišče. Še bi lahko naštevali, kje se trudimo, da bi našemu delovnemu človeku zagotovili košček vročega sonca in toplega morja.

Akcija, ki jo vodi sindikat ZPS, pa je taka:

— Metalna iz Maribora je nosilec akcije za sklic sestanka vseh podjetij, ki imajo svoje domove v Poreču, kjer naj bi se zbrala celotna problematika delavskega turizma tega področja.

— Komisija za družbeni standard pri sindikatu ZPS naj pregleda možnosti razširitve počitniških kapacitet v Crikvenici, kjer ima zemljišče strojna tovarna Trbovlje.

— Litostroj naj še vnaprej pripravlja razširitev doma v Fiesi, kamor bi se lahko vključil tudi sindikat ZPS s svojimi kapacitetami.

— Po analizi problematike bomo organizirali sestanek z republiškimi sindikati Slovenije.

— Republiške sindikate Slovenije bomo seznanili s problematiko, katero so dolžni razrešiti skupaj s sindikati republike Hrvatske,

— s problematiko moramo seznaniti tudi zvezne sindikate in novinarje,

— posebna delegacija bo obiskala politični aktiv občine Poreč.

Milan Vidmar

Aktivnost komunistov v TOZD FI

V okviru OZD Litostroj deluje TOZD finalne proizvodnje z zelo odgovornimi nalogami. Posebno poglavje je preobsežnost, kar zahteva dodatne napore pri organiziranju proizvodnega procesa. Prav tako se dnevno srečujemo z novimi oblikami sodelovanja z drugimi TOZD in službami in čeprav že več kot dve leti delamo v takšnem sestavu, se zdi, da se vsi skupaj v okviru Litostroja obnašamo preveč ozko, da smo pozabili na potrebe kolektivnosti in sodelovanja. Naše mnenje je, da nismo pravilno razdeljeni po TOZD, da smo pozabili pravilno vključiti vrsto kadra v proizvodni proces. Tako imamo v okviru služb ogromen možganski aparat, posamezne TOZD pa so ostale z zelo malo dobrega vodilnega kadra, zaradi česar čutimo na eni strani preobremenitev kadra v nekaterih TOZD, na drugi strani pa stoji neangažirani kader, ki se izmika proizvodni odgovornosti, ker je pač nastala takšna delitev po dejavnostih.

Večkrat smo že opozorili, da je takšna oblika samostojnosti TOZD polovičarska, in da nam v okviru podjetja primanjkuje dogovorov za boljše opravljanje in vodenje proizvodnje. K temu stališču moramo dodati več kot trideset sklepov spomladanske konference ZK Litostroj, od katerih smo uresničili zelo malo, ker večina sklepov nosi v sebi dolgoročne naloge, po drugi strani pa preveč propagandnih misli, ki danes na današnji stopnji razvoja samoupravljanja v Litostroju in izven njega niso uporabne.

Organizacija ZK TOZD — FI je zaradi žgočih problemov 19. junija 1975 predlagala, naj se v jesenskih dneh ponovno skliče konferenca ZK Litostroj, da bi se nekateri problemi premaknili z mrtve točke. To se do danes še ni zgodilo, vendar pričakujemo, da bomo deležni podpore, kajti nekateri problemi nujno zahtevajo razreševanje in dopolnitev dogovorov. Posebej je potrebno poudariti, da se v TOZD — FI srečujemo s problemi, kako proizvodni kader še bolj pritegniti k delu. Pred dobrima dvema letoma smo se dogovorili da počasi, vendar prepričljivo preidemo na pisanje tonažnih zaključkov naše proizvodnje samo v končnih fazah, kadar je objekt v celoti končan. Dediščina preteklosti je pustila svoje posledice tudi na tem področju. Naša organizacija je večkrat razpravljala, kako naši sodelavci v službah in TOZD PI izvršujejo naloge pri finalizaciji proizvodnje. Dosedanja praksa je pokazala, da se dogovori počasi uresničujejo, da se kasnitve pojavljajo že na začetku in tako kasni celoten proces. Komunisti v TOZD FI poudarjamo: če bi v okviru OZD Litostroj uspeli uresničiti dogovor o rokovni disciplini, tedaj bi bil naš strokovni kader, posebno v službah postavljen pred večjo odgovornost kot sedaj. Poudariti moramo, da nismo preveč zadovoljni, kadar slišimo, na kakšen način se priprav-

lja novi TOZD, PRS. Vsi se preveč ukvarjajo, kako bodo podražili svoje usluge in dejavnost, nikjer pa ni razvidno, kaj bodo storili ceneje, za cenejšo proizvodnjo.

Osnovna organizacija ZK je razpravljala tudi o disciplini na delovnih mestih. Ta problem je treba zdraviti v okviru celotnega podjetja enako. Vedno smo priča očitkom delavcev iz neposredne proizvodnje, da niso deležni enakih in dobrih pogojev za delo v primerjavi s tistimi iz služb in še posebej z režijskim kadrom. Posebno so močni očitki o predčasnem odhodu z dela, o zamujanju in podobnem. Skratka — režijski kader na nekaterih področjih je v privilegiranem položaju do delavcev v proizvodnji in očitki so marsikdaj upravičeni. Dolžnost kadra, ki vodi delo teh delavcev je, da takšne nepravilnosti čimprej odstrani.

Pred štirimi leti je OOKZ FI štela 46 članov. Naša prva naloga je bila, da med delavci v neposredni proizvodnji uveljavimo zapiranje v naš samoupravni sistem in še posebno v delovanje komunistov v naši proizvodni enoti. Tako smo v letu 1971/72 sprejeli 13 novih članov, od tega 11 iz neposredne proizvodnje, 1973/74 se je naša organizacija povečala še za nadaljnjih 24 članov in s prilivom novih članov ZK iz ICL smo dobili nove mlade moči ter tako začeli uveljavljati program dela zveze komunistov na področju proizvodnje in uveljavljanja samouprave. Iz leta v leto smo postajali bolj razgledani in zreli. Precej smo razpravljali tudi o delu sindikata, mladine in še posebno naših delegatov v širšinski občinski skupščini, v samoupravnih interesnih skupnostih. Sindikat zadnja leta izboljšuje svojo dejavnost, na nekaterih področjih smo začeli popolnoma na novo. Danes moramo poudariti, da je organiziranost sindikata na zadovoljivi ravni. Čeprav so še težave, kajti naša delovna organizacija je Ju-

goslavija v malem, saj vključuje skoraj vse narodnosti, ki žive v Jugoslaviji, to pa zahteva nove oblike dela in poseben posluš za pravilno delovanje sindikata.

V podobnih zahtevnih okoliščinah deluje tudi mladinska organizacija, ki ji organizacija ZK našega TOZD nudi pomoč, sodelovanje je na zadovoljivi ravni. Treba je poudariti, da nam prehitro odvzamejo usposobljene kadre iz neposredne proizvodnje, posebno iz vrst mladine.

Razprava o delu delegacij je bila na naših sestankih bolj skromna, vendar smo s sedanjim delom naših delegatov zadovoljni, prav tako tudi s sodelovanjem z osnovno organizacijo ZK, z organi samoupravljanja in političnim aktivom.

Delo samoupravne delavske kontrole je zadnje čase med delavci zelo zapazeno, posebno ob razčiščevanju pravic dobitnikov novih stanovanj. Skratka — potrebno je poudariti, da delovni ljudje dobro vedo, da obstoja in deluje samoupravna delavska kontrola, posebno, kadar so ogroženi njihovi in skupni interesi. Samoupravno delavsko kontrolo moramo še kadrovsko obogatiti in tako izboljšati njen pomen in funkcionalnost. Povsod so začetni koraki težki in prav na tem področju dela bi nam morali nuditi razni organi iz vrst služb več pomoči.

Ob koncu poročanja o delovanju in ocenjevanju stanja v naši organizaciji ZK TOZD FI je treba dodati, da se kot osnovna organizacija ZK v sestavu Litostroja zavzemamo za izboljšanje medtozdovskih odnosov, za objektivno ocenjevanje vzrokov težav, za razkrinkavanje spletke vseh tistih, ki v naših pomanjkljivostih vidijo svoj cilj in razcvet. Komunisti se dobro zavedamo svoje odgovornosti pred kolektivom in zato ne uporabljamo obljub, ki so dostikrat besede. Obljubili smo sicer, da bomo začeli razpravljati o novem samoupravnem sporazumu o nagrajevanju prve dni septembra 1975, od obljube do resnice pa je še daleč in tako smo ponovno prekršili dogovor. Naša želja je, da bi vsak član ZK, vsak delavec nosil v sebi čut odgovornosti in tako opravičil zaupanje, ki smo ga tako težko pridobili v dolgoletnem družbenopolitičnem delu naše OOKZ, sindikata, mladine, samoupravnih organov in drugih dejavnikov v okviru TOZD FI.

Sekretar OOKZ TOZD FI
A. Straka

Slika za spomin. Sovjetska sindikalna delegacija.

Obisk delegacije iz Leningrada pri nas

V okviru sodelovanja med sindikati Sovjetske zveze in Jugoslavije je prvi teden v oktobru obiskala Litostroj delegacija Leningrajskega metalnega zavoda (LMZ).

V njej so bili predsednik sindikata zavoda, sekretar partijske organizacije zavoda, predsednik sindikata OO oddelka ter sekretarka partijske organizacije oddelka biroja tehnične kontrole.

V Beogradu je delegacijo sprejel sekretar za mednarodne odnose pri ZSJ tovariš Žika Milošević, v Ljubljani pa predsednik RS ZSS tovariš inž. Janez Barborič, predsednik skupščine mesta Ljubljane inž. Tone Kovič ter predsednik medobčinskega sveta zveze sindikatov Ljubljanske regije Lojze Mežnaric.

Predstavniki sindikata in drugih družbeno političnih organizacij Litostroja ter vodstva podjetja so delegaciji razkazali podjetje in

se z njimi pogovarjali o dosedanjem plodnem sodelovanju ter sodelovanju v prihodnje.

Delegacija je izmenjala svoja stališča o delu na sindikalnem področju in strokovnem sodelovanju. Poudarili so uspešno sodelovanje pri izgradnji Đerdapa in izrazili željo po nadaljnjem sodelovanju pri izgradnji druge faze te hidroelektrarne.

Predstavniki samoupravnih organov so delegaciji podrobno razložili naše samoupravljanje in uspehe na tem področju. Delegacija se je posebno zanimala za sistem in financiranje izobraževanja ter za pogoje dela zaposlenih.

Ob koncu so ugotovili potrebo po nadaljnjem tovrstnem sodelovanju. Delegacija je povabila delegacijo Litostroja, da v prihodnjem letu obišče leningrajsko turbinsko podjetje LMZ.

Milan Vidmar

HE Kidatu v rednem obratovanju

Cas, ko je hidroelektrarna Kidatu začela redno obratovati, je že daleč za nami, toda osvežimo si še enkrat spornice na trenutke negotovosti, ko smo čakali na drugi gonilnik in ga končno še pravočasno dobili. Prav gotovo gre zahvala vsem, ki so se trudili, da je gonilnik prispel v obljubljenem roku.

Ce bi gonilnik prevažali po morju, bi izgubili veliko časa, saj je od Litostroja do HE Kidatu zelo velika razdalja. Prav zaradi tega so gonilnik poslali z letalom B747 do Nairobija v Keniji, od tam pa po cesti v Tanzanijo, na gradbišče HE Kidatu. Letalski prevoz res ni poceni, toda ker smo s tem omogočili pravočasno montažo in se izognili zamudnim kaznim, je to opravičljivo.

Dober vtis, ki smo ga vzbudili s točnostjo je bil velikega pomena za našo skupino, kot tudi za Jugoslavijo, ki smo jo predstavljali v tujini.

Drugi agregat smo sicer zavrtili z nekajdnevno zamudo, zato pa smo vse preizkuse opravili v tako kratkem času, da smo agregat spustili v redno obratovanje pet dni pred rokom. Seveda je zadnji rok najvažnejši, ker se s tem trenutkom začne proizvodnja elektrike, stekati se začne denar in investicija se začneja obrestovati. Turbina se je zavrtila brez najmanjših težav, prav tako nismo imeli nobenih težav pri kasnejših preizkusih, tako da nam je vodja testiranja, Šved, čestital in dejal, da v svoji dosedanjih praksi še ni imel primera, ki bi potekal »kot po knjigi«. Vsi Jugoslovani, ki smo bili na gradbišču, smo veliko delali tudi preko rednega delovnega časa. To so bili delavci Metalne iz Maribora, tovarne Rade Končar iz Zagreba in mi Litostrojčani. Naše delo je bilo zelo težko, in samo tisti, ki je že kdaj delal pod zemljo ve, kaj pomeni delo v vodi, prahu, vročini, nasičeni z vlago, posebno pa je bil neznosen ropot pnevmatskih kladiv. Mlada švedska zdravnica, ki je skrbela za naše zdravje, je bila zelo zaskrbljena za nas, ker smo v takih razmerah preveč delali, toda prav ta delavnost nam je pomagala do uspeha in pohval. Nekoliko manj smo bili navdušeni, ko smo morali preko

samoupravnih organov uveljavljati nadurno delo in dokazovati, da smo določene stvari res naredili. Posebna težava je bila v tem, ker smo dobivali opremo z zamudo. Priznati pa moram, da je DS TOZD FI razumel naš položaj in prošnjam ugodil.

V skupini, ki je delala na HE Kidatu so bili Stane Jesenovec, Marjan Pihler, Marjan Trebše, Miha Horvat, Franc Žagar in Silvan Štokelj, pri montaži žerjava pa je delal nekaj časa tudi Srečko Mavec.

Švedska nadzorna služba je bila zelo natančna in ker napak na turbinah niso našli, smo morali svoje bivanje v Tanzaniji podaljšati na račun izboljšav in nekaj dni dopolnitev. S tem smo olajšali delo Švedom, ki so imeli velike težave z uvajanjem domačinov v delo, za katerega še niso sposobni.

Tako podaljšanje je v deželah, kjer še nimajo strokovnjakov, popolnoma normalno. Toda čas našega odhoda se je približal, kljub vsem poskusom, da bi nas še zadržali.

Oprema je bila tako izdelana, da so celo pikolovski Švedi morali priznati njeno kvaliteto. Za tako neoporečne izdelke se moram zahvaliti predvsem projektantom in strokovnjakom v delavnicah in montaži. Problem, ki ga ne bi smelo biti pa je zakasnelo pošiljanje opreme na gradbišča, seveda je še težje rešljiv problem prekratkih rokov izdelave.

Nekaj dni pred začetkom rednega obratovanja hidroelektrarne nas je obiskal predsednik Tanzanije Nyerere. Čeprav smo bili že skoraj pri koncu z montažo, je z veseljem opazoval naše delo in dejal, da ga svečanosti pri spuščanju v pogon ne zanimajo, zanimajo pa ga ljudje pri delu in delo samo. Za sedanje potrebe Tanzanije je hidroelektrarna prevelika, saj zmore vso potrošnjo države ena sama turbina. Toda v gradnji imajo daljnovod do Arushe pod Kilimandžarom, od tam naprej do Nairobija v Keniji pa je kratka pot. Ker nameravajo izvažati električno energijo v Kenijo, načrtujejo že drugo fazo izgradnje te elektrarne če bo Litostroj postavil zmerne cene, se bo lahko spet pote goval za naročilo.

V gradnji so tovarne — bodoči potrošniki elektrike in ker se Afrika in z njo Tanzanija hitro razvija, bodo v bližnji prihodnosti potrebovali še več elektrarn.

Delo je torej končano. Za nami so uspehi, pred nami pa nove naloge, zato se poslovimo od Afrike z željo, da bi v prihodnje boljše pripravili zunanjo montažno dela. Pokazalo se je namreč, da za počutje montažnih ekip ni bilo najboljše poskrbljeno. Mladi delavci, ki so včasih zelo radi odhajali na gradbišča v tujino, se sedaj temu upirajo. Naše montaže morajo biti brez napake in ne bi se smelo zgoditi, da bi nam zahodne družbe očitale preveliko delavnost ekip, obenem pa premajhno aktivnost nekaterih članov INGRE.

Na koncu naj se zahvalim članom montažne ekipe za ves trud, ki so ga vložili v svoje delo, da smo investitorju Tanescu lahko predali turbine še pred rokom.

dipl. inž. Silvan Štokelj

Tudi sreča še obstaja

Ušel je najmanj težki poškodbi, ki bi jo bil lahko dobil ob malenkostni nepazljivosti pri delu. Kaj se je zgodilo?

3. oktobra letos je kvalificirani delavec med drugim delom vrtal izvrtine v glavo bata.

Na mizi vrtalnega stroja velikosti približno 110 x 900 milimetrov je bilo postavljenih devet glav, med njimi so imele nekatere že izgotovljene izvrtine. Delavec je delo opravljal tako, da je pod delovno vreteno namestil cilinder v izmeri 200 Ø. Ko je na njem opravil delo, ga je z roko potisnil mimo vrtečega delovnega vretena proti koncu delovne mize. To pa je bilo zanj usodno, saj ga je vrteči spiralni sveder zagrabil za rokav delovne obleke in ga počasi navijal, ne samo rokav, temveč tudi roko. Nadaljnje ovijanje je poprijelo še delovno vreteno, katerega obodna hitrost je bila 355 obratov na minuto. Delavec je pri tem utrpel samo odrgnine in podplutbe, lahko pa bi ga bilo delovno vreteno potegnilo v krog vrtanja; ob takem vrtenju pa bi lahko prišlo, če ne do smrti, vsaj do težke invalidnosti.

Ta primer navajam zgolj zaradi tega, da se bodo vsi tisti, ki opravljajo kakršnokoli delo na takih in podobnih strojih, zavedali stalne nevarnosti. Takšne neprevidnosti se po navadi končajo dokaj tragično, zato ne posegajte v tako nevarno področje v času delovanja stroja.

Ivan Šavor, inž.

Naši monterji v Novi Gvineji

Poročevalca beograjske revije »ILUSTROVANA POLITIKA« M. Mladenović in B. Patrnogić sta v juniju obiskala gradbišče hidroelektrarne »RAMU« v NOVI GVINEJI (PAPUA) in objavila daljšo reportažo o življenju in delu monterjev, ki v tej daljnji deželi »na robu sveta« montirajo opremo za tri turbine, izdelane v našem podjetju, s skupno močjo 75 MW. Hidroelektrarno gradijo na reki Ramu v osrčju tropskega pragozda, kjer še pred tremi leti ni bilo sledu o kakšnem urbaniziranem naselju. Za potrebe hidroelektrarne so zgradili že moderno mestno naselje Jonki, načrtujejo pa tudi gradnjo nove hidroelektrarne »Ramu II«.

Monterji Litostroja, Rade Končarja, Metalne in Progresia in Beograda vzgrajujejo opremo, v celoti izdelano v Jugoslaviji in prepeljeno 12.000 km daleč. Turbinsko opremo montirajo 240 m pod zemljo in sicer po tehnološkem postopku, ki je prvič na svetu uporabljen prav na tem gradbišču, za kar je potrebna velika strokovna usposobljenost in delovna izkušnost. HE »RAMU« je eden najpomembnejših energetskih objektov v Novi Gvineji (PAPUA), deželi, ki je šele letos postala neodvisna. Služila bo tudi za elektrifikacijo vasi, kjer kolibe iz bambusovega trsa še vedno osvetljujejo z odprtim ognjiščem.

V reportaži je posebno poudarjeno sožitje med Jugoslovani in domačini — Papuanci, ki do prihoda Jugoslovanov še niso poznali kladiva in barve, sedaj pa pojejo pesem o »JUGOMENU« (tako imenujejo Jugoslovane) kot dobrem belem človeku, ki je prišel od daleč kot prijatelj. V Jon-

kiju bo ena od ulic nosila ime »Jugoslavija«, kar bo še en spomenik več tistemu, kar so s svojim poslanstvom prispevali tudi Litostrojski monterji: Ivan Pavšelj, Pavle Čadež, Toni Leskovšek, Vinko Pavc, Rafael Gracar in Stjepan Ivanović.

Jugoslovani so pridobili zaupanje Papuancev, zato so tudi izgradnjo nove hidroelektrarne »Ramu II«, ki bo trikrat večja in močnejša od sedanje, ponudili Jugoslaviji. Mogoče se bodo čez čas ponovno srečali Pavle, Henry, Toni, Mića in Dušan, mogoče se jim bodo pridružili ali jih zamenjali novi tovariši, ki bodo to prijateljstvo še poglobili.

V. Ž.

Izplačevanje OD preko hranilnih knjižic

Izplačevanje osebnih dohodkov preko hranilnih knjižic se vse bolj širi. Številne delovne organizacije po vsej Jugoslaviji so že prevzele ta nov način izplačevanja, ki poenostavlja in olajša postopek razdeljevanja osebnih dohodkov. Hranilne vloge občanov so v našem gospodarskem sistemu vedno bolj pomembne za kreditiranje gospodarstva. Znano nam je, da velik del denarne mase ostaja v rokah delovnih ljudi. Tako so ta sredstva odtujena gospodarstvu in ne prinašajo novo ustvarjene vrednosti, ki bi jo, če bi se obračala. Po drugi strani pa raste nelikvidnost, ki se je delovne organizacije s težavo otresajo. To velja še posebej danes, ko banke zaradi stabilizacijskih ukrepov ne morejo računati na povečanje depozitov delovnih organizacij.

S prizadevanjem Jugobanke Ljubljana, ki je naša poslovna banka, tudi v naši delovni organizaciji pripravljamo prehod na izplačevanje osebnih dohodkov preko hranilnih knjižic. Da je ta akcija družbeno koristna, ne bi posebej poudarjali, saj so številne države že uvedle takšen način izplačevanja. Zakaj smo se zanj odločili tudi mi?

Koristi bodo imeli predvsem delavci, saj številni že sedaj varčujejo in jim bo tako postopek lažji, tistim pa ki še niso varčevalci, bo to priložnost za začetek in bodo imeli tako koristi od obresti. Tak način bo koristen za vsakega delavca, kakor tudi za delovno organizacijo in ne nazadnje tudi za gospodarstvo v celoti. Tako zbrana sredstva občanov se bodo preko banke prelivala nazaj v gospodarstvo v obliki potrošniških in stanovanjskih kreditov občanom in delovnim organizacijam.

Kako si predpostavljamo izplačevanje osebnih dohodkov pri nas? Vsak delavec bo prejel na izplačilni dan 1.000.— din v gotovini, za razliko pa nalog za vpis v knjižico. Izplačilna mesta bodo v glavnem ostala ista kot do sedaj po TOZD, sektorjih in oddelkih. Na ta dan bo tudi več izplačilnih mest Jugobanke v Litostroju, izpostava Jugobanke pa bo pri nas skozi cel mesec. Tako bo delavec lahko takoj na izplačilni dan vpisal na hranilno knjižico znesek, napisan na vpisnem nalogu, ali dvignil znesek v gotovini. Delavcem naše OZD tako ne bo potrebno čakati pred okenici v poslovalnici v mestu za izplačilo osebnih dohodkov. Na nalogu za vpis bo vpisano njegovo ime in priimek, številka hranilne knjižice in znesek preostalega osebnega dohodka. Jugobanka Ljubljana bo na osnovi vpisane zneska na nalogu vpisala ta znesek v hranilno knjižico, če bo

želel pa mu bo tudi takoj izplačala v gotovini. Datum vpisa in čas obrestovanja bo veljal vedno od dneva izplačila (pri nas v Litostroju 15. v mesecu), ne glede na to, kdaj bo delavec dal vpisati dejansko znesek v hranilno knjižico. Po medsebojnem sporazumu vse poslovne banke v Jugoslaviji in vse pošte v Sloveniji vpisujejo in izplačujejo denar na podlagi predloženih vpisnih nalogov. Ker je mreža poslovnih bank in poštne enot v naši republiki razvejana in delo organizirano tudi v popoldanskem času, ne bo težav in zastojev pri vpisovanju in dviganju osebnih dohodkov.

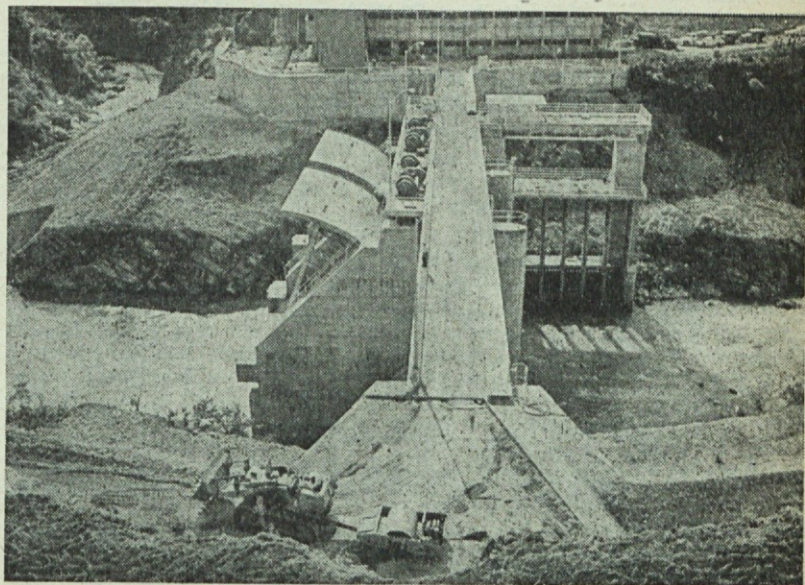
Predhod na tako izplačevanje nam narekujejo tudi varnostni ukrepi, saj ne bo več potrebno prenašati tako veliko maso denarja. Z novim načinom izplačevanja osebnih dohodkov na hranilne knjižice zagotavljamo redno izplačevanje tudi v primeru trenutne nelikvidnosti delovne organizacije. Jugobanka bo v takem primeru naši delovni organizaciji dala kratkoročni revolving kredit.

S takšnim sodelovanjem vseh delovnih ljudi z delovno organizacijo in poslovno banko bomo prispevali tudi k stabilizaciji in boljšem standardu.

Brečko Miroslav

Toni Leskovšek, 22 letni Litostrojčan in njegov prijatelj Henry Tolau, Papuanec iz bližnje vasi, ki so ga naši monterji naučili upravljati dvigalo

Pogled na jez HE Ramu v Novi Gvineji

POGOVOR O PROIZVODNJI GONILNIK JE SRCE TURBINE

(Nadaljevanje s 1. str.)

Uvodoma je na prvem pogovoru spregovoril šef projektanta za opremo hidroelektrarn dipl. inž. Leopold Šolc:

»Pozdravljam sklep uredniškega odbora o uvedbi oblike razgovora Pogovor o proizvodnji, saj od proizvodnje živimo. Prav je tudi, da najprej spregovorimo o turbinski proizvodnji, to je o tisti, za katero je bil Litostroj prvotno zgrajen. Pomembno je tudi, da se bomo danes pogovarjali o izdelavi Francisovih gonilnikov, saj od desetih gonilnikov izdelamo kar sedem Francisovih. Gonilnik je srce turbine, ki pretvarja energijo vode v mehansko energijo, in tovarna, ki ne izdeluje gonilnikov, ni turbinska tovarna. Tehnologija izdelave Francisovih turbin je zelo zapletena. Najprej so bile lopate kovane in zalite v sivo ali jekleno litino. To tehnologijo, ki ni poznala profiliranih lopat, je nasledila tehnologija ulivanja Francisovega gonilnika v enem kosu. Pri nas smo na primer tako izdelali gonilnike za HE Jablanico. Ulili smo jih iz medenine. Še danes odlično služijo namenu.

Današnja tehnologija, ki smo jo osvojili med prvimi v svetu, predstavlja revolucionarno delo: Posamično izdelamo venec, lopate in pesto, vse te elemente zvarimo, nakar gonilnik dokončno obdelamo.

Drugi uspeh, ki prav tako predstavlja mojstrsko delo, je osvoji-

Dipl. inž. Leopold Šolc:

»Na začetku nismo imeli niti kadra niti delovnih izkušenj, zato smo posnemali oblike iz literature. Na lastne noge smo se postavili z ustanovitvijo inštituta za turbinske stroje v Vižmarjih. V tem inštitutu smo začeli preizkušati svoje lastne oblike. Upam si trditi, da so vse današnje hidravlične oblike Francisovih gonilnikov plod našega dolgoletnega dela in izkušenj. Vse so razvite v Litostroju in preizkušene v inštitutu za turbinske stroje, s katerim že vrsto let uspešno sodelujemo.

Izpopolnjevanje hidravličnih oblik Francisovih gonilnikov ni tako enostavno. Z leti so se zahteve kupcev močno povečevale. Pred leti je bil kupec zadovoljen, če je imel stroj pri najboljši obremenitvi izkoristek 85 %, medtem ko takega stroja danes ne bi nihče več kupil. Danes kupci zahtevajo stroj, ki ima izkoristek že preko 90 % in te izkoristke mi tudi dosegamo. Povem samo to, da danes težje izboljšamo izkoristek za 0,1 %, kot pred 30 leti za 1 %. Pri izboljševanju izkoristka stroja igra veliko vlogo inštitut za turbinske stroje kot preizkuševalni laboratorij, ki nam daje dragocene podatke, po katerih izpopolnjujemo hidravlično obliko gonilnika. Po mojem mišljenju bi v naši tovarni potrebovali več hidravličnih inženirjev, ki bi bili sposobni skonstruirati dobre go-

gijo vlivanja velikih gonilnikov, vsekakor potrebna.

Trdim, da smo tovarna z dokaj velikimi izkušnjami pri gradnji teh elementov, vendar z zelo revno arhivsko ugotovljenimi podatki, kako smo se razvijali na tem področju. Prav strokovnosti naših delavcev se moramo zahvaliti, da lahko sledimo sodobni tehnologiji. V TOZD PI smo šele pred nekaj leti začeli sistematično spremljati podatke na primer o preddeformacijah, livarskih napak in drugih kritičnih elementih.

»Tovariš Seliškar, kakšno vlogo je odigrala tehnična kontrola pri osvajanju nove tehnologije izdelave Francisovih gonilnikov in novih materialov za te zahtevne izdelke?»

Dipl. inž. Franc SELIŠKAR, šef službe tehnične kontrole:

Materiale, ki jih danes uporabljamo za gonilnike, smo v glavnem posneli po zunanjih izdelovalcih turbinske opreme. Havarije na gonilnikih HE Peručica in Ožbolt predstavljajo nekakšen začetek razmišljanja o novih materialih. Preko teh havarij smo izvedeli za nove kvalitete in jih v kratkem času uvedli tudi pri nas. Prvi Francisovi gonilniki so bili izdelani iz nelegiranega jekla, pozneje smo za gonilnike uporabili nam že poznano kvaliteto s 13 % Cr in dokaj visokim odstotkom C, ki pa se je slabo varila. Ob sodelovanju z zunanjimi proizvajalci gonilnikov smo se sestanili z novo litino s 13 % kroma, 4 % niklja in nizkim odstotkom ogljika. Ta litina je bila za nas zelo zanimiva, saj je imela same dobre lastnosti: odlično varivost, boljše mehanske lastnosti, boljše kavitacijsko in korozijsko odpornost. Za to kvaliteto jekla smo izvedli leta 1965, leta 1967 pa smo iz nje že ulili prve ulitke. Ta čas so to litino izdelovali le francoske, švedske in švicarske livarne, ker je bila pravi revolucionarni dosežek metalurgije. Uvajanje te litine so spremljale hude težave. Izdelati je bilo potrebno sarže z zelo nizkim odstotkom ogljika, kar ni bilo tako enostavno doseči, ker smo tekoče jeklo oksidirali s hematitom. Ko smo ulivali gonilne lopate za HE Sklopke, so se pojavile številne livarske napake, za kar smo že skoraj krivili novo litino. Na srečo se je kmalu izkazalo, da je bil to le slučaj in da je litina sama odlična. Mislim, da je tehnologija izdelave te litine danes že popolnoma v naših rokah. S prehajanjem na vse večje in večje gonilnike pa se je pojavil nov problem — preglavice nam povzročajo veliki preseki. Na teh elementih se pojavljajo prepogoste razpoke. Menim, da to ni krivda litine, ampak debelina sten ulitka.

Tudi skróti gonilnikov predstavljajo poseben problem, ki ga nikakor ne bo enostavno rešiti. Pri zasledovanju skrókov se namreč pojavi vprašanje informacijskega sistema med vsemi sodelujočimi pri izdelavi gonilnika, ko zasledujemo kritične elemente.

»Tovariš Kabaj, tovariš Šolc je uvodoma omenil variene gonilnike. Kakšne težave so spremljale razvoj te tehnologije, kakšne uspehe smo dosegli in kakšen naj bi bil nadaljnji razvoj?»

Vinko KABAJ, tehnolog konsultant za zvarjenje:

»Začetki varjenih gonilnikov segajo v leto 1959. Kot veste, so bili prvi varjeni gonilniki iz nelegiranega materiala. Na njih smo si pridobili izkušnje za varjenje gonilnikov kvalitete 13/4. Pri uvajanju varjenja te nove kvalitete smo naredili nešteto skusov, da smo videli, kako se zvari obnašajo. Težavo je predstavljala temperatura predgrevanja, ki je bila pri segrevanju gonilnika pred varjenjem v žarilni peči ali s plinskimi gorilci neenakomerna.

Stekel je prvi pogovor o proizvodnji

Razmišljanje o tem problemu in posvetovanja z zunanjimi strokovnjaki so nas privedla do nove ideje. Uvedli smo elektroporski način segrevanja in žarjenja gonilnikov. To je bil velik napredek tehnologije izdelave sestavljenih gonilnikov, saj smo na ta način uspešno odpravili problem neenakomernega segrevanja. V začetku smo pri varjenju uporabljali v celoti uvožene elektrode, danes pa železarna Jesenice na našo pobudo že proizvaja elektrode za varjenje litine 13/4, ki pa jih še izpopolnjujejo. Varjenje na težko dostopnih mestih nam je zelo olajšala naprava za vodoravno varjenje, ki pa je danes več ne uporabljamo. Menim, da je naprava koristna in da bi jo morali še uporabljati in izpopolnjevati, saj se z njeno uporabo znatno poveča varnost varilcev pri delu.

Zadnja leta razvijamo tehnologijo kovanjih gonilnih lopat. Po tej zamisli se lopata najprej obdelava na določenem stroju, kasneje pa se s kovanjem krivi v točno določeno prostorsko oziroma hidravlično obliko. Pri uresničevanju te zamisli tesno sodelujemo z železarno Jesenice in inštitutom za turbinske stroje.

Pri nas raziskujemo varjenje v ozki reži, ki je izboljšana modifikacija varjenja pod žlindro. Ta postopek varjenja je zelo enostaven in ekonomičen, daje izredno čist zvar in izboljša delovne pogoje varilcev. Posebej bi rad poudaril, da so vsi plani in postopki varjenja sestavljenih gonilnikov naši. So plod dolgoletnega strokovnega dela nekaterih naših delavcev.

»Tovariš Celarc, kakšno vlogo je odigrala pločevinarna pri razvoju tehnologije varjenih Francisovih gonilnikov?»

Dipl. inž. Marko CELARC, šef obratov PK:

»S potrebo po varjenih Francisovih gonilnikih smo se srečali pri naročilu gonilnikov za HE YAMUNA. Ob tem naročilu smo se zavedali, da stoji Litostroj pred odločitvijo — ali kupiti gonilnik v tujini ali pa ga izdelati pri nas v Litostroju. Teža tega gonilnika je presegala kapacitete naših jeklarskih agregatov, tako da ga ni bilo mogoče izdelati v enem kosu. Takrat je naš razvojni projektivni sektor dal pobudo za izdelavo tehnologije varjenega gonilnika. Tehnologijo, ki smo jo takrat osvojili, uporabljamo še danes. Za tak postopek izdelave ne

moremo trditi, da je najboljši, lahko pa trdim, da je svojstven in da ga ne uporablja nobena druga turbinska tovarna.

Pomemben korak, ki smo ga napravili v našem obratu, je bila uvedba varjenja gonilnika iz litine 13/4. To je bil rezervni gonilnik za HE — Sklope.

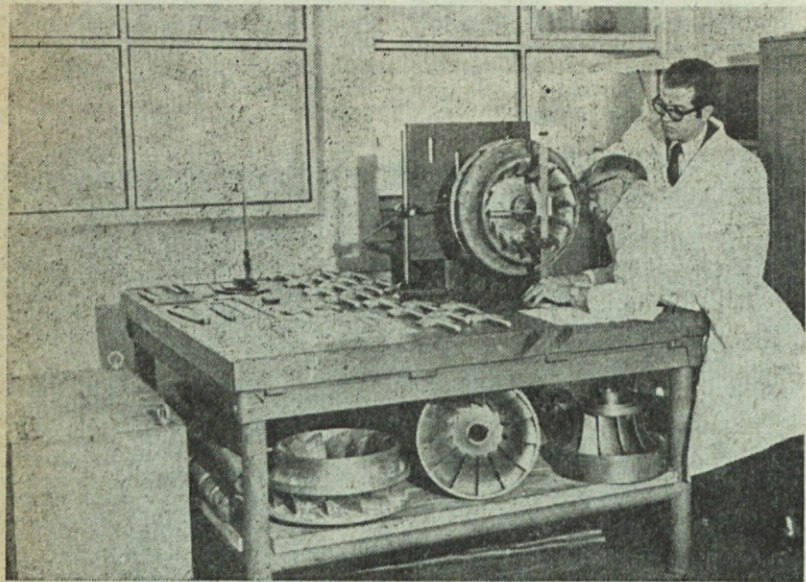
Uporabili smo tehnologijo varjenja, ki je bila izdelana za gonilnike iz litine s 13 % kroma. Povišali so se stroški varjenja in pojavila se je obilica napak. Kasneje smo le osvojili lastno tehnologijo varjenja litin 13/4, ki pa je bila v začetku postavljena na napačno podlago. Omenil bi še problematiko varjenja debelostenskih ulitkov, med katere spada tudi Francisov gonilnik. V okviru TOZD PI smo se odločili za razvojno nalogo varjenja debelostenskih ulitkov. Študij varjenja debelih sten je namreč kompleksen problem, pred tem pa ne smemo zanemariti specifičnosti materiala.

»Tovariš Seliškar, hoteli ste nekaj dodatit?»

»Rad bi poudaril, da je bil gonilnik za HE Sklope varjetno prvi tak gonilnik iz kvalitete 13/4 na svetu, ki je bil varjen z elektrodami iz istega materiala. Drugi proizvajalci gonilnikov so namreč za varjenje te kvalitete uporabljali austenitne elektrode, ki pa so pomenile šibko mesto na gonilniku.

»Tovariš Bradeško, povejte nam še kaj o tehnologiji izdelave v našem obratu.

»Govorniki pred menoj so večkrat omenili, da hitro sledimo najnovejšim dosežkom v svetu, ali pa smo celo pred njimi. Omenil bi, da smo med prvimi na svetu osvojili in uvedli tehnologijo ulivanja jekla v mešanico peska in umetnih smol. Umetne smole so bile v tehnologiji ulivanja sive litine že uvedene in uporabljene, medtem ko jih jeklarstvo ni uporabljalo tako široko. Ta tehnologija nam je precej pripomogla v reševanju dimenzijskih odstopanj. Današnji gonilniki, tudi tisti, ki so vlti v enem kosu, se zelo približujejo idealni obliki, pri kateri so dodatki enakomerno porazdeljeni po posameznih delih gonilnika. Še to bi rad poudaril: če doma kuhamo, vemo da gre v lonec samo toliko, kot lonec drži. Kadar pa izdelujemo v naših talilnih pečeh sarže za velike ulitke, o tem preprostem dejstvu

Kontrola modelnega Francisovega gonilnika v Institutu za turbinske stroje v Vižmarjih

tev tehnologije litja sestavnih delov gonilnika iz nerjavečega jekla 13/4 (Cr 13 %, Ni 4 %, C 0,05 %).

Tretji pomemben dosežek je varjenje gonilnikov vseh velikosti. Torej gonilnike delamo vse večje in večje tja do 4,5 metrov premera.

Nadaljnji razvoj izdelave Francisovih gonilnikov gre v smeri profiliranja lopat iz ravnega stanja v prostorsko zakrivljeno ploskev.

»Tovariš Kalagasidis, kaj je potrebno storiti, da bomo na področju izdelave Francisovih gonilnikov še uspešnejši?»

Dipl. inž. Kosta KALAGASIDIS, projektant v HE-H:

»Zaradi že znane problematike proizvodnje velikih Francisovih gonilnikov bi lahko predložili skladu Borisa Kidriča nalogo, ki bi raziskala tehnologijo ulivanja teh velikih elementov. Naloga naj bi dala odgovore, kako se gonilnik krči v aksialni in radialni smeri, ali so ta krčenja enaka v vseh smereh ali niso.

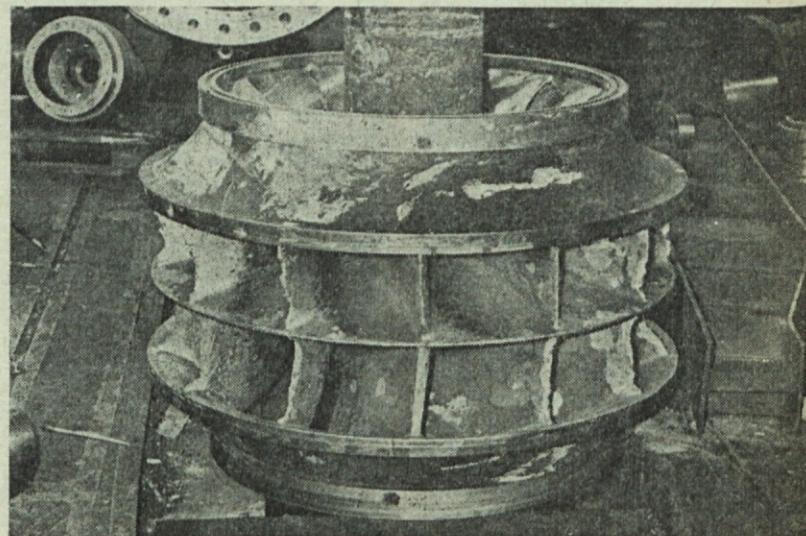
»Tovariš Šolc, lahko poveste nekaj o uspehih in težavah, ki ste jih imeli pri razvoju Francisovih gonilnikov?»

nilnike. Tudi inštitut v Vižmarjih bi potreboval več raziskovalnega kadra.

»Tovariš Bradeško, kakšne so možnosti jeklolivarne za vlivanje Francisovih gonilnikov pri današnjem stanju in kakšne so perspektive?»

Dipl. inž. Stane BRADEŠKO, šef obrata livarne jeklene litine:

»Za uvod bi navedel misel, ki jo je nekoč v našem časopisu že objavil tovariš Šolc. Kapacitete jeklolivarne so bile grajene za 25 let naprej in danes ugotavljamo, da so te dosežene in da nam včasih postajajo že premajhne. Zato se moramo večkrat posluževati tehnoloških in projektantskih prijemov, da lahko sledimo zahtevam po gradnji večjih elementov, ki jih v naših metalurških agregatih v enem kosu ne moremo več vlivati. Če res želimo postati tovarna velikih turbin, moramo nujno misliti na osnovne agregate, ki nam bodo omogočili izdelavo velikih elementov. Izdelava velikih Francisovih gonilnikov nas tudi v drugih primerih postavlja pred drugačne strokovne probleme, kot smo jih bili navajeni pri manjših kosih. To so predvsem mehanske lastnosti in popravilo ulitka z varjenjem. Strinjam se s tovarišem Kalagasidisom, da je naloga, ki bi raziskala tehnolo-

Predobdelani ulitek Francisovega gonilnika z dvojnimi izstopom

V novo šolsko leto

Kaj načrtujemo v izobraževalnem centru za novo šolsko leto? Kaj pri izobraževanju mladine, kaj pri izobraževanju zaposlenih Litostrojčanov? Na ta vprašanja bomo skušali odgovoriti, čeprav nam še niso znane nekatere podrobnejše zahteve in potrebe za prav vse vrste izobraževanja.

Izobraževanje v poklicni šoli

V poklicni kovinarski in elektro šoli je vpisanih 487 učencev. Za Litostroj bomo šolali 160 učencev, za ZP Iskra pa 227. Seveda bi bili bolj zadovoljni, če bi šolali za Litostroj še več kovinarjev. Toda tudi pri vpisu učencev za letošnje šolsko leto so bili prisotni vsi vzroki, zaradi katerih se kljub velikim prizadevanjem izobraževalnega centra in Litostroja kot celote že več let ne vpiše v poklicno šolo dovolj učencev. Ne bi ponovno navajali vzrokov, zaradi katerih se mladina ne odloča rada za proizvodna dela v kovinski industriji, zlasti ne v težki industriji. Naša skupna skrb mora biti sedaj najprej usmerjena v delo pri izobraževanju mladine, da bomo vpisane učence izboljšali, in v ustvarjanje pogojev na delovnem mestu ter v življenju, da bodo po končanem šolanju ti mladi ljudje radi delali v naši delovni organizaciji. Kot marsikje v gospodarstvu in v drugih dejavnostih postaja strokovno usposobljeni kader vse bolj dragocen.

V tem šolskem letu moramo skupaj s strokovnimi službami naše delovne organizacije ugotoviti, katere tehnološke novosti pri proizvodnem delu bo potrebno vključiti v praktični in strokovno teoretični pouk učencev. Posodabljanje učnih načrtov, zlasti pa izvajanje le-teh naj pripomore k še večji učinkovitosti izobraževanja za delo.

Ker se v skladu z novim samoupravnim sporazumom o štipendiranju spreminjajo pogoji štipendiranja, bo potrebno do novega leta vnesti v litostrojski samoupravni akt o štipendiranju merila in pogoje, ki bodo našim učencem še naprej zagotavljali socialno varnost, hkrati pa z ustreznimi kadrovsko štipendijo povečali zanimanje mladine za šolanje v poklicni šoli.

Delovni načrt TOZD ICL določa za poklicno kovinarsko in elektro šolo tako kot doslej podrobnejše naloge prosvetnih delavcev za sodobni pouk in vzgojo.

Vključevanje v stabilizacijska prizadevanja Litostroja z izobraževanjem zaposlenih

Izobraževanje zaposlenih Litostrojčanov bomo razvijali v šolskem letu 1975/76 v še večjo širino. To nam narekujejo tudi stabilizacijski načrti litostrojskih TOZD, ki vsi obravnavajo poleg drugega tudi svojo kadrovsko problematiko. V teh načrtih so se pojavile premišljene analize v zvezi z najbolj žgočimi potrebami TOZD po višji strokovni usposobljenosti zaposlenih delavcev. Vemo, da sedanja dosežena in dejanska priznana strokovna usposobljenost precejšnjega števila zaposlenih Litostrojčanov ni v skladu z zahtevno litostrojsko proizvodnjo; z izobraževanjem delavcev ob delu jo moramo izboljšati. V izobraževalnem centru z zadovoljstvom ugotavljamo, da so prav TOZD same vključile v svoje stabilizacijske načrte potrebo po dopolnilnem izobraževanju kot del svoje proizvodne problematike. Vse te potrebe bo treba zbrati, skupno s TOZD in kadrovske službe določiti obseg, vsebino in čas izobraževanja za načrtno izvajanje v izobraževalnem centru. Dosedanje izkušnje pri izobraževanju zaposlenih so porok, da bomo te naloge tudi uresničili. Potrudili se bomo, da bodo TOZD Litostroja pridobile z dopolnilnim izobraževanjem svojih delavcev v izobraževalnem centru, to kar želijo oziroma potrebujejo. Medpa smo že pričeli s poukom v oddelku delovodske šole metalurške stroke za zaposlene in v jezikovnih tečajih. Kadrovska služba je zbrala statistične podatke o strokovni strukturi zaposlenih v

proizvodnji. Skupaj s prikazanimi potrebami posameznih TOZD je to že solidna osnova za končni pristop k organiziranju posameznih vrst izobraževanja zaposlenih.

Druženopolitično izobraževanje za delegate, člane samoupravnih organov in druženopolitičnih organizacij

Na pobudo Zveze komunistov, sindikalne organizacije in samoupravnih organov Litostroja bomo v izobraževalnem centru izobraževali delegate ter člane samoupravnih organov TOZD in druženopolitičnih organizacij Litostroja. Tako izobraževanje uvažajo tudi drugod in ima namen po eni strani razširiti vpogled v družbenoekonomski in družbenopolitični sistem naše družbene ureditve, po drugi strani pa usposobiti navedene tovariše za učinkovito izpolnjevanje konkretnih nalog v zvezi s funkcijami, ki jih imajo. Po statističnih podatkih je vključenih v delegatski sistem, samoupravne organe in vodstva druženopolitičnih organizacij trenutno več sto Litostrojčanov. Zanje bo potrebno v zimskem času organizirati krajše tečaje s

... strumno in veselo ...

prej navedeno tematiko. Seveda je to precej zahtevna naloga, ki je izobraževalni center ne bo zmogel z lastnimi silami. Kot predavatelje in vodje seminarjev bomo morali pritegniti tudi zunanje sodelavce. Zelo pomembne bodo metode za obravnavo izobraževalne vsebine, saj ne želimo klasičnih golih predavanj, ampak zanimive, vsem dostopne praktične pristope ter razumljive teoretične osvetlitve.

Ker se ob vsakih volitvah menja vsaj polovica delegatov, članov samoupravnih organov ter vodstev druženopolitičnih organizacij, bodo postali taki tečaji in seminarji stalna izobraževalna dejavnost v izobraževalnem centru. Končno pa narekujejo neprekinjeno skrb za druženopolitično izobraževanje tudi številne spremembe in novosti v naši dinamični družbeni stvarnosti.

H. P.

Usmerjanje izobraževanja

Komisija za usmerjanje in financiranje izobraževanja TOZD TZ Litostroj se je 12. septembra zbrala na svoji prvi redni seji. Navzoči člani komisije so bili: ing. Bogdan Požar (DS DS SSP), Franc Kosi (FI), Milan Momčilović (IVET), in Sonja Grošelj (ZSE), udeležili pa so se je tudi predsednik komisij za izobraževanje pri TOZD in njihovi namestniki ter vabljeni.

Na dnevnem redu so se zvrstili:

1. Sestava komisije in določitev nalog
2. Obravnava prošenj za šolsko leto 1975/76
3. Delovni načrt
4. Opredelitev stališč za pravilnik o načinu strokovnega izpolnjevanja in razvijanja sposobnosti delavcev.

Za predsednika komisije so izvolili tovariša Franca Kosija (TOZD FI) iz skupine porabnikov in za namestnika tovariša Franca Rihteršiča (ICL) iz skupine izvajalcev. Seje komisije bodo ob petkih ob 7. uri, nanje pa so poleg članov komisije vabljeni tudi predsedniki komisij TOZD za izobraževanje in delegati, ki so predvideni za naslednjo sejo skupščine občinske skupnosti za izobraževanje. Delovni program tekočih nalog je bil izpolnjen v celoti, neizpolnjeni razvojni del programa pa se z dvema nalogama prenese v novi delovni program:

- sporazum o združitvi sredstev TOZD za izobraževanje na ravni OZD
- usmerjanje ter financiranje izobraževanja po delegatsko sestavljeni komisiji
- oblikovanje osnutka sistema vzgajanja, izobraževanja in usposabljanja v TZL.

Navzoči so z odobravanjem sprejeli vest, da je skupnost za-

poslovanja sklenila pogodbo o sofinanciranju izobraževanja manjkajočih delavcev.

Odobritev štipendij

Zatem je za kadrovske del štipendije komisija izjemno obravnavala prošnje zunanjih prosilcev za šolsko leto 1975/76 in jih odobrila naslednjim:

1. Strojna fakulteta Ljubljana
 - Mitja BIZJAK, I. letnik, prav dober uspeh
 - Andrej ČERNE, II. letnik, odličen uspeh
2. Ekonomska fakulteta
 - Majda RAVNJAK, I. letnik, pod pogojem, da bo študirala komercialno smer
- Pravna fakulteta
 - Marija BIZJAK, IV. letnik Metalurška srednja šola
 - Mojmir STRALEGER, I. letnik, prav dober učni uspeh
- Tehnična srednja šola
 - Jožef JESENSEK, I. letnik, odličen uspeh
 - Gorazd ROTAR, III. letnik
 - Milan ŠTIFTAR, I. letnik, prav dober uspeh
 - Matjaž ZUPANČIČ, II. letnik, dober učni uspeh

Notranji prosilci oz. prosilci za študij ob delu pa so bili:

- Na srednji politični šoli
 - Filip NOVAK iz TOZD FI, odobri se mu za šolsko leto 75/76 nadomestilo OD, ki znaša povprečje OD OZD Litostroj za prvo polletje letošnjega leta.
- Na višji upravni šoli
 - Dorde VUKOVIČ iz TOZD PI, odobri se mu štipendija v obliki plačila šolnine in študijskega dopusta

Na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo

- Ivan ELIKAN iz DS DS SSP, odobri se mu plačilo šolnine in študijski dopust po pravilniku.

Vse komisije TOZD za izobraževanje odobravajo ugodnosti za izobraževanje ob delu za študijsko leto 1975/76 samo še do 10. oktobra. Na seji so sklenili tudi, da se stroški izobraževanja za že končano šolanje ne vračajo, razen v primerih po drugem odstavku 6. člena samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu.

Nadomestilo OD za šolanje na šolah s celotnim strnjanim poukom znaša za letošnje šolsko

leto nadomestilo OD v višini povprečja OD TZL — za prvo polletje 1975.

Komisija je dopolnila točko, ki govori o pogodbi o štipendiranju učencev in študentov po samoupravnem sporazumu in se glasi:

»Da se bo po končanem študiju vključil v združeno delo štipendiranja kot pripravnik po določilih veljavnega pravilnika o načinu strokovnega izpolnjevanja in razvoja sposobnosti delavcev in delal enako dobo kot je prejemal štipendijo po tej pogodbi, oziroma enako dobo, kot je dobival štipendijo iz združenih sredstev.«

Novice iz proizvodnje FI

ČRPALKE

V proizvodni skupini izdelave črpalk opravljamo montažna dela na velikih vijačnih črpalkah, ki so namenjene za namakalni sistem v Egiptu. Za istega naročnika pa imamo v zaključnih operacijah mehanske obdelave dele za nadaljnjo montažo velikih vijačnih črpalk. V končni montaži so tudi številne črpalke za železarno — Smederevo. Preko mehanske obdelave pa izredno pospešeno vodimo obdelavo delov za črpalno postajo Hamidija na Ibru.

CEMENTARNE

V obratu na montažo cementarn pripravljamo montažo bobna za cementarno Anhovo. Zaradi izredne velikosti bobna smo izdelali posebno študijo za sam potek izdelave, montaže in notranjega transporta. Opravljamo montažna dela na končnem elevatorju za transport cementa in separatorju za separiranje cementa. V mehanski obdelavi pa pripravljamo prvi veliki zobnik za končno obdelavo. Drugi veliki zobnik pa je pripravljen za grobo obdelavo. Vsa omenjena oprema je naročena za cementarno Anhovo.

DIESELSKI MOTORJI

V proizvodnji dieselskih motorjev imamo v zaključni fazi montaže sedmo gradnjo motorjev DM 520 za Romunijo. V montaži pa so sedem in osem cilindrski motorji za Brodogradilište — Split. Še posebno prednost pa imajo v mehanski obdelavi deli za motorje, ki so naročeni za Sorijo. To naročilo obsega dva motorja Tipa 726 z močjo 1200 KM.

„AVNOJ '75“

Zveznega mladinskega pohoda po poteh slovenske delegacije »AVNOJ 75«, ki je bil od 21. julija do 5. avgusta, se je udeležil tudi tovariš Rudi Ločičnik, strojni ključavničar iz TOZD IVET.

Akcijo je organizirala republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije že petič po vrsti, med slovenskimi mladinkami in mladinci ter udeleženci NOB in pripradniki JLA pa so bili letos tudi predstavniki drugih jugoslovanskih republik. Mladi so hodili po poti slovenske delegacije drugega zasedanja AVNOJ preko treh naših republik — Slovenije, Hrvaške ter Bosne in Hercegovine. Ustavljali so se v samih znanih krajih iz časov NOB — v Otočcu, Bihaču, Bosanskem Petrovcu, Drvarju, Glamoču, Livnu, Bugojnu in Jajcu, sodelovali pa so tudi na delovni akciji na Kozari.

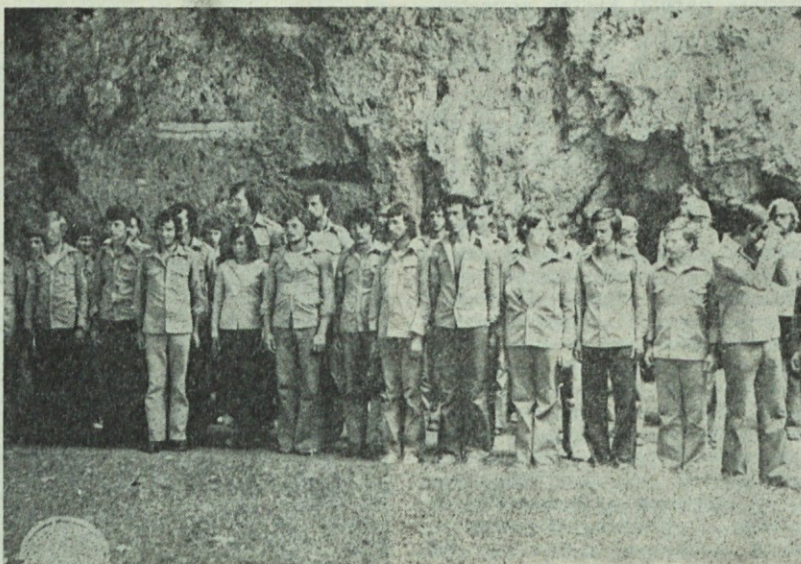
Glavni namen pohoda je bilo obujanje revolucionarnih vrednot naše narodnoosvobodilne borbe in naše socialistične revolucije, nadaljnja krepitev bratstva in enotnosti vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti, spoznavanje dogodkov iz časa drugega zasedanja AVNOJ, idejnopolitično izobraževanje članov ZSMJ ter spoznavanje življenja ljudi in krajev naše domovine.

Brigada »AVNOJ 75« je štela 150 članov, sestavljale pa so jo štiri čete in posebna enota, imenovale pa so se po velikih jugoslovanskih revolucionarjih in narodnih herojih — po Ivu Loli Ribarju, Francu Rozmanu-Štaneu, Slavi Klavori, Karlu Destovniku-Kajuhu in Tonetu Tomšiču.

Pohod je bil tudi politična šola v malem, zvrstila so se predavanja s področja naše revolucionarne preteklosti, pogovori z delegati II. zasedanja AVNOJA in z mnogimi preživeli borci. Mladi so poznali tudi pomembno

vlogo splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite pri obrambi naše domovine, o tem so poslušali natančen opis akcije »Raduša«, ko so pripadniki teritorialne obrambe, SLO in kar vsi domačini po vrsti v Bugojnu in okolici leta 1972 uničili ustaško bando.

Udeležence pohoda »AVNOJ 75« so obiskali in jim spregovorili tudi Emil Rojc, Tone Faifar, general Žeželj, Branko Mikulič, Marjan Orožen, predsednik ZZB Slovenije Janko Rudolf, predsednik ZZB Bosne in Hercegovine Niko Mihaljevič in drugi. Ob koncu so poslali pozdravno pismo predsedniku naše socialistične domovine — tovarišu Titu.

Četa, mirnooo!

1. mesto — **LITOSTROJ**
64 točk
2. mesto — **STT**
62 točk
3. mesto — **Gostol**
60 točk
4. mesto — **Metalna**
48 točk
5. mesto — **Viator**
40 točk
6. mesto — **Agrostroj**
36 točk
7. mesto — **Indos**
35 točk
8. mesto — **Mlinostroj**
32 točk
9. mesto — **Kladivar**
30 točk
10. mesto — **Riko**
20 točk
11. mesto — **Atmos**
19 točk
12. mesto — **Hidrometal**
7 točk

MOŠKI PEVSKI ZBOR

Na pobudo sindikata občine Šiška je litostrojski moški pevski zbor sodeloval na proslavi dneva prosvetnih delavcev 4. oktobra 1975. Proslava je bila v prostorih republiškega sekretariata za notranje zadeve v Tacnu (RSNZ).

Po uvodni besedi Janeza Grudna je imel slavnostni govor član predsedstva in izvršnega komiteja CK ZKS Franc ŠALI.

V programu so sodelovali: tenorist Rajko Koritnik ob spremljavi pianistke Milene Trošt, igra-

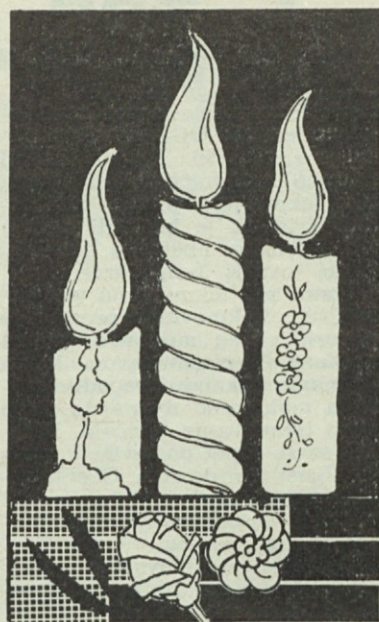
lec Saša Miklavc, recitatorji iz šentviške gimnazije in gojenec RSNZ. Program je povezoval Marjan Kralj. Sodeč po navdušenju publike je naš zbor svojo nalogo dobro opravil. Po končani proslavi smo si ogledali muzej RSNZ, na družabnem srečanju v restavraciji so nas zabavali Veseli planšarji.

Takih nastopov in takega odmeva pri publiku si še želimo.

Radi bi pomnožili naš zbor, zato vabimo vse, ki imajo kaj daru in veselja do petja, da se nam pridružijo.

Pred začetkom proslave ob 25 letnici samoupravljanja je zapel litostrojski pevski zbor

OB DNEVU MRTVIH

Gledam večnost skozi sanje,
kamor se življenje zlija,
gledam tiho spoštovanje,
ki ga ljudstvo tam razkriva.

Gledam na grobove stare,
kaj je zemlja spremenila,
vse sovraštvo, vse prevare,
vse je v sebe zagnila.

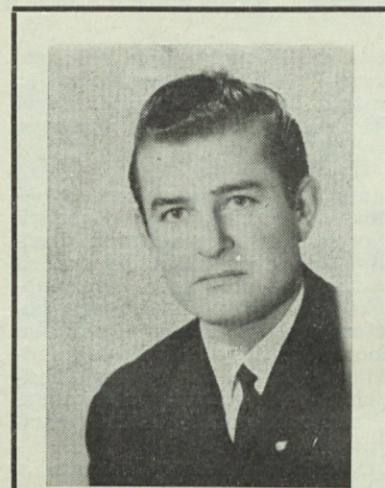
Gledam in poslušam sanje.
Kaj so mi lahko izdale?
Kot nejasno šepetanje
v duhu so mi prikazale.

Videl sem, da je življenje
kratka pot za vse zemljane,
upanje in hrepenenje
tistemu, ki še ostane.

Janez Oprešnik

V SPOMIN

MILANU CERKVENIKU
V SLOVO

V SPOMIN JOŽETU ROGAČU

Spet je nenapovedana in hitra smrt posegla v naš kolektiv. Tokrat je zahtevala življenje dolgoletnega sodelavca in dragega prijatelja Jožeta Rogača, kovača v livarni jeklene litine.

Jože je bil rojen v Prekmurju 1931. leta v delavski družini. Kot izučen kovač se je zaposlil v Litostroju že 6. januarja 1954. Rad je imel svoj poklic in tudi svojemu delovnemu mestu v livarni jeklene litine je ostal ves čas zvest.

Pokojnega Jožeta bomo pogrešali, ne samo kot vestnega in pridnega delavca, temveč še bolj kot prijatelja in dobrega tovariša.

Njegovo priljubljenost med kolektivom dokazuje številno spremstvo k prezgodnjemu grobu.

Pokopali smo ga na Žalah 14. oktobra 1975.

Njegovi ženi in sorodstvu izrekamo iskreno sožalje.

Sodelavci in prijatelji

Novice iz okolice Šentjurja

Nedaleč od Šentjurja, na drugi strani železniške proge se razprostira nizko gorovje — Kozjansko. Ljudje ki tu živijo, obdelujejo zemljo, ali pa so zaposleni v bližnjih industrijskih področjih. Življenje na teh kmetijah je težko, vendar so ljudje zadovoljni s tem, kar jim je prineslo novo obdobje, veliko pa so si ustvarili tudi sami s prostovoljnimi delom.

Zadovoljstvo pa se lahko hitro spremeni v žalost. Nekega dne se je začela tresti zemlja in potres je uničil ponekod že tako borne domove. Toda človek spozna prijatelja v sili in družba je hitro priskočila na pomoč in na najrazličnejše načine odpravljala posledice naravnega zla. Mnogo je pripomoglo ravno mesto Ljubljana in prebivalci Kozjanskega so Ljubljancem za vse to tudi hvaležni, čeprav je še veliko posledic, ki ne bodo tako hitro odpravljene.

Iz hvaležnosti do takšne solidarnosti so se na pobudo tamkajšnjih pribevalcev šentjurske krajevnne skupnosti pobratile s krajevnimi skupnostmi ljubljanskih občin. Litostrojska KS se je pobratila s KS Slivnico, listino o tem pa smo podpisali ob otvoritvi nove šole v Ponikvi.

Krajevna skupnost Slivnica je ena izmed enajstih skupnosti v občini Šentjur pri Celju, ne bo pa odveč, če poudarim, da je tudi ena izmed najbolj delovnih skupnosti. Njeno področje je hribovit svet, kjer živijo v glavnem kme-

tje in delavci, ki se vozijo v okoliška podjetja. Domačini se trudijo, da bi v sami skupnosti uredili čim več in to s prostovoljnimi deli, saj je dotok finančnih sredstev od občine bolj pičel, če upoštevamo potrebe.

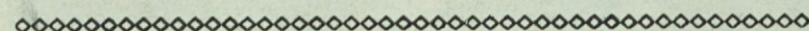
S prostovoljnimi delom in finančnimi prispevki so na primer dokončali jez, ki bo zajel vodo na velikem področju, kjer naj bi nastalo akumulacijsko jezero, v katerem bo dovolj prostora za gojitev rib. Ribiško društvo je odkupilo staro hišo, ki so jo s prostovoljnimi delom preuredili v ribiški dom. Odkupili so zemljišče za gradnjo otroškega vrtca, kmalu bodo začeli dograjevati šolsko poslopje in telovadnico, imajo lepo urejeno in čisto šolo, kar je vsekakor plod vztrajnega dela učnega osebja.

V vas Slivnico so s prostovoljnimi delom zgradili cesto in jo asfaltirali v dolžini 2700 m.

Vse te akcije so seveda plod skupnih hotenj vseh organizacij, oziroma političnega aktiva KS Slivnica in vseh njenih prebivalcev. Tudi mi jim želimo še mnogo uspehov in veliko srečanj, na katerih bi si izmenjavali svoje dosedanje izkušnje in nasvete.

Predsednik zbora delegatov
KS Litostroj

Ivan Šavor, inž.

Predsednik sindikata Václav Tvrdý iz Milevske na Češkoslovaškem je litostrojskemu sindikatu ob gostovanju naše godbe poslal naslednje pismo:

SPOŠTOVANI TOVARIŠI!

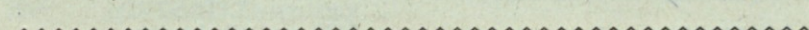
V okviru našega sodelovanja je v septembru gostovala pri nas v Milevski vaša tovarniška godba, ki ji moramo izreči še posebno priznanje za nastope in mnoge koncerte v našem mestu.

Litostrojska godba si je tako pridobila velike simpatije in mnogo prijateljev med našimi ljudmi.

Še enkrat se vsem godbenikom prav lepo zahvaljujemo za gostovanje, s katerim ste ustvarjali prijetno razpoloženje povsod, kjer ste nastopali.

Zahvalujemo se tudi vašemu sindikatu za organizacijo tega obiska, s katerim smo obogatili naše sodelovanje.

Lep pozdrav kolektivu Litostroja!

Še en slikar - amater

Tokrat vam v okviru naše kulturne kronike predstavljamo še enega slikarja, ki je sodeloval na razstavi v Litostroju ob praznovanju v začetku septembra.

Vanjo MOLE, ki je zaposlen v Kladivarju v Žireh, kot prototipni realizator nam takole pove:

Rojen sem 26. januarja 1947 v Ljubljani, v Kladivarju pa sem zaposlen od leta 1969.

Slikarstvu se posvečam iz notranje potrebe in iz želje, da bi

ČESTITKA

Poldetu Permetu in ženi pr srčno čestitava in želiva ob poroki vse lepo in dobro

Marica in Martin Perme

še drugim posredoval lepoto, ki jo doživljam, ko grem na potep po polju, gozdu ali pa v gore. Svoje spretnosti v slikarstvu preizkušam že pet let. Najraje slikam na platno z oljnimi barvami. Razstavljene slike so le majhen del slik, ki so naslikane iz golega veselja in občudovanja narave.

Na eni izmed razstavljenih slik je motiv, ki prikazuje jesensko jutro na Mrzlem vrhu.

ZAHVALA

Ob izgubi mojega moža
JOŽETA ROGAČA

se iskreno zahvaljujem kolektivu Litostroja za sožalje in spremstvo na njegovi zadnji poti, litostrojski godbi za odigrane žalostinke, vsem njegovim sodelavcem in znancom za vence in cvetje, tovarišu Francu Veneciji za poslovilne besede, ki jih je izrekel v imenu sodelavcev TOZD — PI.

Posebej se zahvaljujem tudi za denarno pomoč.

Ceprav me je smrt mojega moža prizadela, me tolaži misel, da ste ga imeli v kolektivu vsi radi in da je bila tovarna njegov drugi dom.

Vsem še enkrat pr srčna hvala.

Žalujoča žena Vera Rogač

ZAHVALA

Ob nenadni in nenadomestljivi izgubi našega moža, očeta in brata

MILANA CERKVENIKA

se iskreno zahvaljujem sindikalni organizaciji in sodelavcem iz TOZD — FI za podarjeno cvetje in denarno pomoč.

Posebno zahvalo izrekam tovarišu Cizlju za poslovilne besede ob grobu, inženirju Žbontarju za njegovo pomoč in Litostrojski godbi.

Vsem, ki ste ga imeli radi in ga spremlili na zadnji poti — hvala.

Žena Marija
sinova Janez in Matjaž

Zaradi tega je prevzel odgovornost posel funkcijskega kontrolorja. Posebno visoko raven znanja je dosegel na področju gradnje dvigal. Zavedamo se, da je pokojni Cerkvenik skrbel za potrebno kvaliteto dvigal, ki danes obratujejo skoraj po vseh kontinentih sveta.

Ker je bilo njegovo delovno mesto vezano na poslovanje s širšim krogom sodelavcev, smo vedno lahko čutili tudi njegov smisel za sodelovanje, ki nam ga mnogokrat tudi primanjkuje.

Kljub temu, da je imel mnogo terenskega dela, oziroma službenih potovanj, smo ga poznali kot skrbnega očeta in moža, zato si lahko predstavljamo kako velika bolečina je prizadela ženo in oba sinova.

Čenjenega tovariša in sodelavca Milana bomo ohranili v trajnem spominu.

ZAHVALA

Zahvaljujem se sindikalni organizaciji ZSE za darilo ob moji bolezn, obenem tudi lepa hvala vsem tovarišicam za obisk v bolnici in na domu.

Milka Tavčar

ZAHVALA

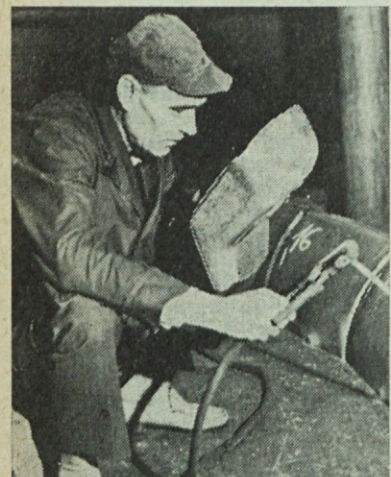
Vsem sodelavcem se najlepše zahvaljujem za prekrasno poročno darilo.

Leopold Perme

ZAHVALA

Ob nepričakovani in boleči izgubi našega Franca, se iskreno zahvaljujem za vso pomoč v teh težkih trenutkih. Hvala tudi za spremstvo na njegovi zadnji poti in za poklonjeno cvetje.

družina Korez

16. 10. smo se poslovili od našega sodelavca Franca Berčona, varilca v pločevinarni. V Litostroju se je zaposlil 5. oktobra 1954. Želimo mu, da bi še dolgo v miru in zdravju užival zasluženi pokoj.

ZDRAVJE DELAVCEV

V letu 1973 je strokovna služba kadrovskega splošnega sektorja izdelala analizo zdravstvenega stanja zaposlenih. Rezultati analize niso bili nič kaj spodbudni, ugotovili smo da izostanki zaradi bolniškega staleža naraščajo. Od možnega fonda ur v letu 1970 je odpadlo na izostanke zaradi bolniškega staleža 4,9 % vseh ur, v letu 1972 pa se je ta odstotek dvignil kar na 5,6. Zaposlenih smo imeli 131 delovnih invalidov in poleg teh še 169 kroničnih bolnikov. Te ugotovitve so nas spodbudile k razmišljanju in iskanju novih preventivnih ukrepov, ki bi vplivali na izboljšanje zdravstvenega stanja zaposlenih. Med drugim je bil izdelan tudi predlog za zdravljenje v naravnih zdraviliščih.

Po obstoječih predpisih je možno dovoliti zdravljenje v naravnih zdraviliščih kot nadaljevanje ali nadomestilo bolnišničnega zdravljenja. Nas pa je vodila želja, da bi bilo zdravljenje v naravnih zdraviliščih preventivni ukrep, še predno pride do akutnega obolenja, ko traja zdravljenje po več mesecev in smo ekonomsko prizadeti vsi, najbolj pa bolnik sam.

Z ozirom na pogostost obolenj, vrsto obolenj, težke delovne pogoje in drugo smo predvideli, da bi se takega zdravljenja v posameznem koledarskem letu udeležilo 45 delavcev. Statistični podatki pa nam pove, da je odšlo

ce OZD Litostroj«. Omenjeni poslovnik je bil sprejet na delavskih svetih konec leta 1973 in v tem obdobju doživel oblikovno spremembo, ki ni bistvena, pomembnejše je dopolnilo poslovnika. V dopolnilu je zajeto določilo, da so invalidi, katerih invalidnost je posledica nesreče pri delu ali poklicnega obolenja, oproščeni plačila prispevka za zdravljenje in jim stroške nastanitve in prehrane v zdravilišču poravnava sindikat. Spremenjena je tudi lestvica lastnega prispevka, ki ga po poslovniku prispeva vsak okrevanec. Ta se spreminja vsako leto posebej glede na zvišanje življenjskih stroškov. Po-

zdravljenja in velja za čas od 1. 1. do 31. 12. 1975 je naslednja:

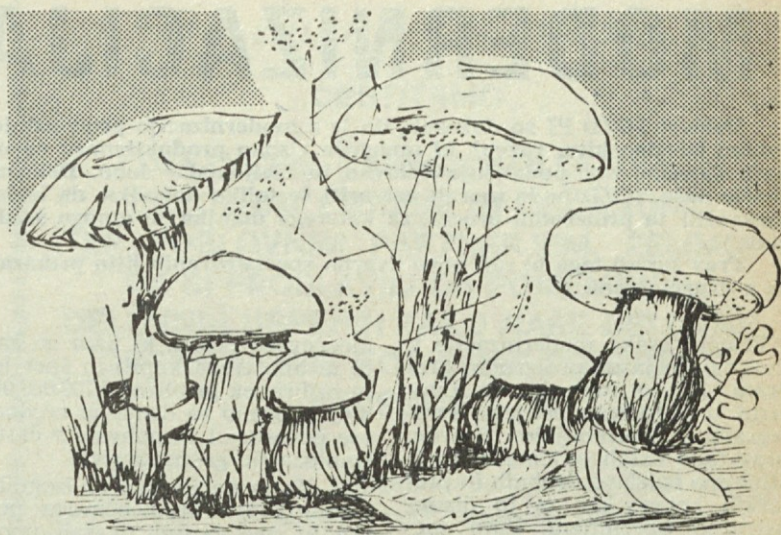
dohodek na družinskega člana	prispevek delavca v %
do 1200 din	0
nad 1200 do 1500 din	10
nad 1500 do 1800 din	20
nad 1800 do 2100 din	30
nad 2100 do 2400 din	40
nad 2400 do 2700 din	50
nad 2700 do 3000 din	60
nad 3000 do 3300 din	70
nad 3300	80

Delavci, katerih invalidnosti je posledica nesreče pri delu ali poklicnega obolenja, ne prispevajo za nastanitev in prehrano ničesar.

Potne stroške za preventivno letovanje in zdravljenje v naravnih zdraviliščih nosi vsak udeleženec sam, le v izjemnih primerih jih krije tudi sindikat.

To so najpomembnejša določila poslovnika in prepričani smo, da se bodo z njimi seznanili vsi delavci, ki jim je zdravljenje v naravnih zdraviliščih potrebno in se o tem pogovorili tudi s svojim zdravnikom. Ta jim bo v vseh upravičenih primerih pripravil predlog za zdravniško komisijo, ki jim bo odobrila zdravljenje v zdraviliščih. Izostankov zaradi bolniškega staleža in invalidnosti bo gotovo manj, če bomo izkoristili vse preventivne ukrepe, ki so nam na razpolago, med drugim tudi klimatsko zdravljenje. 389.239 ur izostankov zaradi bolniškega staleža predstavlja kar 6 % vsega možnega fonda ur v letu 1974, in to je številka, mimo katere ne moremo brezbrizno. Vsi se moramo potruditi, da izkoristimo vse preventivne ukrepe in vplivamo na zdravstveno stanje zaposlenih ter s tem znižamo število bolniških izostankov.

Magda Kreft

GOBE

Jurčki, gobani, golobice, štorovke, mavrahi, mušnice, marele, sirovke, turki, ježki, dedki... Gobe vseh vrst in oblik, majhne in velike, zdrave, črvice, predvsem pa drage — na trgu, da ne bo pomot.

Gozd — listnat, iglast, borov hrastov, mešan. Kaj gmajna, važne so gobe!

Postalo je prava epidemija to preseljevanje narodov v lepem, oblačnem ali deževnem vremenu, ob delavnikih ali nedeljah; za gobarje ni ovir. Gobar se rodi. Sla v njem raste, se razvije v strast, ki ga zapusti kvečjemu šele po smrti. Ko gobar — strokovnjak ali nedeljski amater, tak s kolegom na nožni pogon ali na enega, dva ali štiri takte zavoha mlado luno, ga ni moč zadržati doma. Že v trdi temi tava z baterijo ali svečo po hosti, se plazi pod smrekami, grebe po podrastu, tipa, voha in okuša in se ob prvem gobanu postavi vsaj na glavo. Gobe loči po barvi, obliki

in okusu, zanj ni strupenih, so le manj užitne.

Ob pogledu na polno košaro drugega gobarja, ki je slučajno zašel v njegovo »lovišče«, se mu trga srce, roke stiska v onemoglem besu in se še večjo vneto loti brskanja po vlažnem mahu.

Ob tem povsem pozabi na svoj išijas, prej ves zabuhli rdeči prehlajeni nos mu služi kot najboljši radar. Ko nabere vse gobe, ki jih je videl, se privleče do doma, kjer ga sprejme besnenje soproge, a se v trenutku proglasi za občinskega zmagovalca in ponosno razkazuje svoj plen. Ko naleti na gluha ušesa, brž zavije v bife, kjer je družba že zbrana, pogovorom, pohvalam in priznanjem ter povečevanju ni ne konca ne kraja, vsak od njih je nabral vsaj tri kile tistih črnih, brez napake, brez črva. In ko se večer nagne v noč, odplava v deželo sanj preko nepreglednih daljav, polnih živooranžnih karžljev, črnih ajdovčkov in visokih dežnikaric.

-CAN-

RESNICA V OČESU FOTOAPARATA

Za praznovanje v začetku septembra smo tako lepo vse pospravili in počistili, na, sedaj imamo pa taka odlagališča

v zadnjih letih na zdravljenje v naravna zdravilišča le 19 delavcev in sicer: v zdravilišče Radenci šest, v Rogaško Slatino štiri, v Dobrno pet, v Laško trije in v Dolenjske Toplice en delavec. Kje je vzrok, da se zdravljenja ni deležilo večje število delavcev, nam ni znano, še predvsem, ker smo o možnostih takega zdravljenja v našem časopisu že poročali in so s tem seznanjeni tudi zdravniki naše ambulante.

Ker izostanki zaradi bolniškega staleža naraščajo, zdravljenje v naravnih zdraviliščih in preventivno letovanje pa smo vpevali prav zaradi preprečevanja in zmanjševanja obolevnosti, vse člane kolektiva ponovno seznanjamo o možnostih zdravljenja v naravnih zdraviliščih in s »Poslovnikom o koriščenju preventivnega letovanja in zdravljenja v naravnih zdraviliščih za delav-

slovnik je razdeljen na šest delov. Naj tu povzamemo le pomembnejša določila.

Poslovnik predvideva dve obliki preventivnih ukrepov za izboljšanje zdravstvenega stanja in obnovitve delovne sposobnosti zaposlenih, in sicer: preventivno letovanje delavcev v počitniških domovih podjetja ter zdraviliško zdravljenje v naravnih zdraviliščih. Kriteriji, ki se uporabljajo pri izbiri kandidatov za preventivno letovanje so predvsem socialno in zdravstveno stanje ter najmanj 2 leti delovne dobe v tej organizaciji, med kriteriji, ki se uporabljajo pri izbiri kandidatov za zdraviliško zdravljenje pa je predvsem pomembno zdravstveno stanje kandidata. Izbiro za preventivno letovanje opravi strokovna skupina v sestavi: predstavnik sindikata, zdravnik, socialni delavec in komisija za socialna vprašanja in družbeni standard pri konferenci sindikata, izbiro kandidata za zdraviliško zdravljenje pa zdravniška komisija na predlog zdravnika in na osnovi medicinske dokumentacije. Čas preventivnega letovanja traja 7 do 10 dni (za ta čas delavec prispeva svoj redni letni dopust). Vse stroške nastanitve in prehrane v počitniškem domu nosi sindikat. Zdraviliško zdravljenje pa traja 21 do 28 dni, delavski svet kandidatu odobri 10 dni izredno plačanega dopusta, za ostale dneve okrevanja pa ta prispeva svoj redni letni dopust. Stroški za zdravljenje v naravnem zdravilišču se dele na tri dele: zdravniški del stroškov prispeva Skupnost zdravstvenega zavarovanja, del prispeva sindikalna organizacija in en del delavec. Višina določenega prispevka je odvisna od povprečnega osebnega dohodka na družinskega člana v zadnjih treh mesecih, kar delavec dokaže s potrdili.

Lestvica prispevka, ki gre v breme delavca — udeleženca

Medsebojno dopolnjevanje misli in dejanj

Mnogo je krajanov v krajevni skupnosti Litostroj, ki se praktično sploh ne zanimajo, kaj delajo njihovi izvoljeni delegati, češ, bodo že vse sami uredili, saj smo jih zato izvolili.

Toda delo delegata ali funkcionarja ni tako enostavno, veliko prostega časa porabi za urejanje zadev, ki zadevajo krajevno skupnost.

O krajevnih potrebah danes več ne odločamo v zvezi, republikali ali občini, temveč so vloge obrnjene tako, da je krajevna skupnost tista, ki daje pobude družbenim gibanjem. Tu nastajajo problemi, ki jih morajo reševati krajeve skupnosti s kraji oziroma z izvoljenimi delegati, krajevna skupnost mora imeti izdelan načrt napredka v vseh vejah naših potreb, ki nam jih narekuje SIS.

Dejavnost naše KS je seveda zanimala tudi občinske funkcionarje, ki morajo usklajevati delo med KS in občino. V pogovoru smo jim posredovali bistvo tega, kar smo že naredili in načrte za v prihodnje.

Tako smo se pogovarjali v KS Litostroj 10. oktobra letos o organiziranosti naše KS, mobilizacijskih ukrepih, delegatskem sistemu in razvoju KS.

Krajevna skupnost Litostroj obsega 120 hektarov, vseh krajanov je 5548, od tega jih je zaposlenih 2500.

Veliko smo se pogovarjali o stabilizacijskih ukrepih, ki naj bi jih po smernicah občinske skupščine izvajale tudi krajeve skupnosti. Posebej smo razpravljali o delegatih, ki ne opravljajo svojih dolžnosti, ki ne hodijo na seje in se

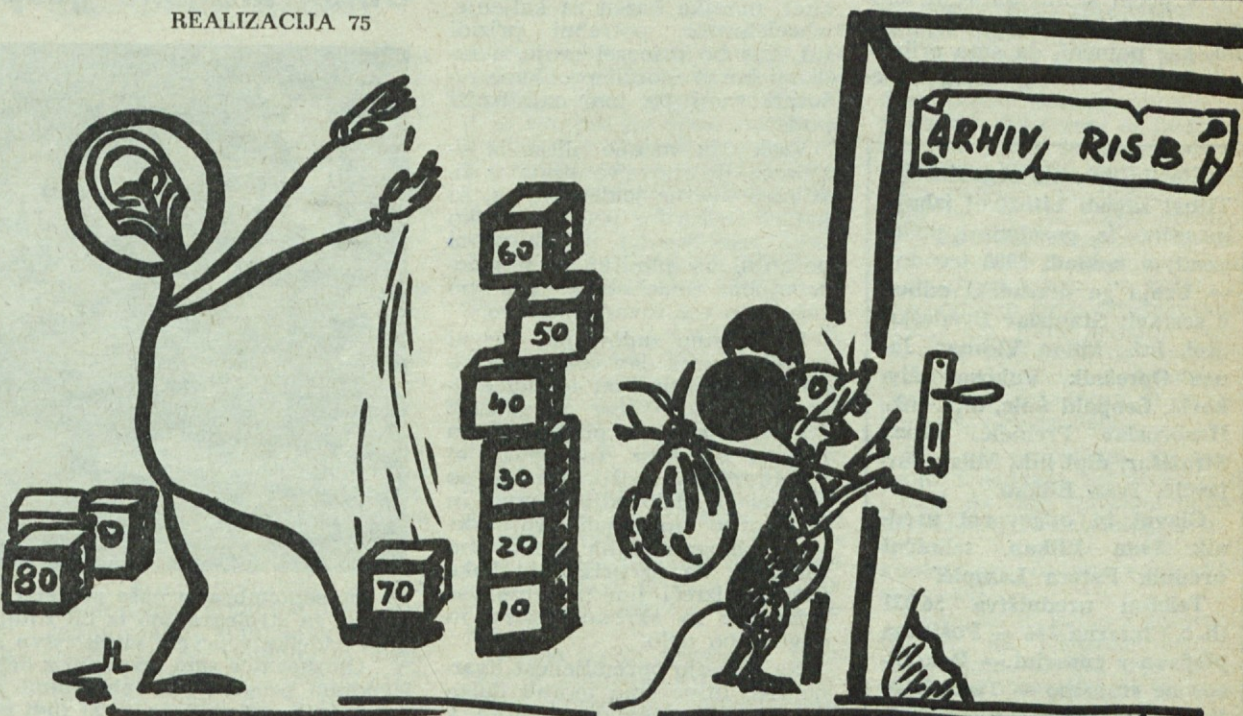
ne odzivajo vabilom na zbor delegatov SIS. Zbor delegatov zato že dvakrat ni bil sklepčen. Izdelali smo tudi osnutek programa KS, o katerem morajo povedati svoje mnenje tudi vse OZD in TOZD, šele nato bodo krajski razpravljali o tem na svojem zboru.

Pred vodstva krajeve skupnosti so torej postavljene zahtevne naloge, ki jih bomo lahko rešili le tako, da bo vsak opravil delo, za katerega je zadalžen.

Upam, da so bili člani koordinacijskega odbora zadovoljni z delom, ki smo ga skupaj opravili, menim pa, da bi moralo biti takih razgovorov več, ker tako lažje odkrijemo pomanjkljivosti in najdemo boljše rešitve.

Predsednik zbora delegatov terena Litostroj
Ivan Šavor, inž.

REALIZACIJA 75

Kje smo v izpolnjevanju plana 1975

Tukaj se bom naselila, ker ni sodobno opremljeno, pa tudi še dolgo ne bo

Kdaj vlečnica na Sorici

Vsem članom kolektiva je verjetno znan spor v zvezi s postavitvijo vlečnice na Soriški planini, prav gotovo pa vas zanima, kakšno je stanje danes. Pisali smo že da so ustanovili združenje za izgradnjo turističnega delavskega središča, ki zajema vas Sorico in Soriško planino. Rok za prijavo k združenju je že potekel, stanje v zvezi z denarjem pa ni najbolj rožnato, kar je razumljivo zaradi stabilizacijskih ukrepov, sprejetih v zadnjem času.

Nekoliko bolj razveseljivo vest pa smo izvedeli prav te dni, ko sta nas obiskala predstavnika Alptura in se zanimala za dokumentacijo naše vlečnice. Od njih smo izvedeli, da je občina Škofja Loka naročnik za prvo fazo treh vlečnic, ki morajo biti postavljene že v letu 1967, se pravi za drugo sezono. Sklepamo torej lahko, da bomo te vlečnice uporabljali že čez dobro leto.

V.M.

MODERNIZACIJA LIVARN

Delavci TOZD PI so dokazali, da je z modernizacijo proizvodnje možen izredno hiter razvoj, ki omogoča visoko produktivnost, osvoboditi človeka, mu podaljšuje delovno in življenjsko dobo. Delovni ljudje naše TOZD bodo morali ustvariti še toliko dohodka, da bodo zaokrožili ta proizvodni proces, za katerega manjka še mnogo sredstev.

Prav zaradi tega bi rad novo livarno specializiranih litin prikazal še z druge strani.

Princip vsake modernizacije v livarnah je jasen proizvodni program. Znano nam je, da Litostroj in Združena podjetja strojegradnje potrebujejo livarne, prav tako ostali odjemalci. Opuštili smo izdelavo drobnih in pretežkih kosov, ker za to nismo ustrezno opremljeni. Zato menim, da smo pri nas dokaj razčistili vprašanje proizvodnega programa in ustrezno izbrali tehnologijo, ki zajema izbiro peskov za suho, sveže in formanje v samostreljavne mešanice (smole). Vedno smo uspeli osvojiti ustrezno tehnologijo, postopka pa nismo modernizirali — mehanizirali. Izdelava se vedno ročno vpelje, preizkusi, izpopolni, nato pa strojno opravimo delo. Tu nastopi vprašanje, kako mehanizirati?

Za tako vrsto proizvodnje, kot je naša individualna in maloserijska, je zelo pomembno kakšen položaj zavzamemo na trgu in znano nam je, da ta nenehno niha, se spreminja. Spreminjanje položaja nam narekuje, da moramo proizvodnjo modernizirati, korak za korakom, kar najbolj sistematično in premišljeno.

Za visoko storilnost je najpomembnejša organizacija in oprema transporta, pri čemer ne smemo pozabiti tudi na higienično-tehnične pogoje. Z dobro organizacijo moramo človeka osvoboditi težkega dela, moramo mu kljub težkim delovnim pogojem podaljšati življenjsko dobo, z vsem tem se bo povečala tudi storilnost.

V TOZD PI večkrat govorimo o vzdrževanju strojev in naprav. Prav to vprašanje je zelo pomembno, kajti, ko so mehanizirali proizvodnjo je nujno potrebno ojačati in izboljšati vzdrževanje.

KAJ SMO DOSEGLI?

Kaj smo doslej dosegli v livarni sive litine in specialnih jeklenih litin?

— Za našo individualno in maloserijsko proizvodnjo smo izbrali formanje v samostreljavne mešanice in strojno formanje. Za to delo moramo imeti zagotovljene potrebne količine peska, kar dosežemo z dvema kontinuiranimi mešalcema,

— Zelo pomembna je zagotovitev rentabilnosti postopka, pri čemer ima zelo veliko vlogo regeneracijska naprava peska. V ilustracijo naj navedem, da je bila naprava amortizirana v petindvajsetih mesecih, da smo z njo v prvih šestih mesecih letošnjega leta prihranili 1.600.000,00 din, kar pomeni, da smo prihranili 7—9 tisoč ton novega kre-

menčevega peska, ki nam ga zato ni bilo treba kupiti in spet je tu prihranek približno 2.700.000,00 din. Že samo to dvojno je vredno vse pozornosti in pohvale v času stabilizacije gospodarstva.

— Na ta način smo se izognili pomanjkanju kremenčevega peska, ki smo ga tudi uvažali, uporabljamo pa tudi domači pesek iz Valjeva in Pokraca.

— Povečanje storilnosti nam zagotavlja sam moderni postopek (ozračje je čistejše, ni tako velikega fizičnega napora), ki zahteva specializacijo in dobro delitev dela. Ko eni zasipavajo forme, jih drugi sestavljajo, to pa pomeni, da je odpadla cela vrsta vmesnih faz ročnega dela.

— Intenziviranje dela je odvisno od transportno dvigljive operacije, pri čemer nam pomagajo vilicarji, PEOLADER in konzolna dvigala.

Vse to je vplivalo na produktivnost, ki se je povečala od 0,5 tone na m² v času od leta 1972 do 1975 na 1 tona proizvodne površine. Na ta način smo dobili tudi prostor za livarno specialnih litin. S tem pa ne moremo reči, da je faza modernizacije, mehanizacije in intenziviranja proizvodnje končana. V oblikovalnici livarne sive litine nam manjka prepotrebni prevozni mešalec, ki bi zagotovil sprostitve mostnih dvigal.

Kaj smo pridobili z livarno specialnih litin? Dobili smo pravo peska, ki s polavtomatsko distribucijo peska na delovno mesto zagotavlja proizvodnjo 3.000 ton specialne jeklene litine letno. Proizvodnja manjših ulitkov je mehanizirana z dvema oblikovalnima strojema znamke FORMAT 30A2. Z vsem tem so odpadla najtežja dela, kot so dviganje bremen, šaflanje itd.

Zdaj sicer delo še ne opravlja mehanizirano, obstoja pa možnost, da se kasneje z ozirom na potrebe z minimalnimi sredstvi to tudi uredi.

Indukcijski peči BROWN in EFCO zagotavljata v polnem obratovanju načrtovane količine specialne litine. Pri njih moramo urediti še zakladanje vložka, pa pripravo in sušenje kvalitetnega vložka. Vso količino za proizvodnjo imamo na razpolago, vendar pa v tem trenutku ne moremo proizvodnjo.

ZAKAJ?

Ob sedanji opremljenosti in organiziranosti čistilnica tega ne bi zmogla. Problemi nastajajo zaradi premajhnih žarilnih kapacitet, manjka bazen za kaljenje, wheelibrator, potrebni prizidi itd. Čas bo prinesel svoje, a tudi mi bomo morali probleme reševati sami po kar najhitrejši poti.

Vsak dan vozimo ulitke iz čistilnice livarne sive litine v čistilnico livarne jeklene litine, za katero so žarilne peči prav tako ozko grlo, vendar pa ob prizadevanju, discipliniranosti in medsebojnem sodelovanju uspešno rešujemo vse tovrstne težave.

Danes smo zadovoljni, ker ni potrebno vsak dan voziti specialne jeklene litine od topilnice livarne jeklene litine po zunanji žerjavni progi s platonerji do livnega prostora. Tak način ni bil brez nevarnosti, vendar so delavci in delovodje vestno in odgovorno opravljali svoje delovne naloge in njim se moramo zahvaliti, da ni prišlo do kake nesreče, izreči jim moramo vse priznanje za skrbno, vestno in odgovorno delo.

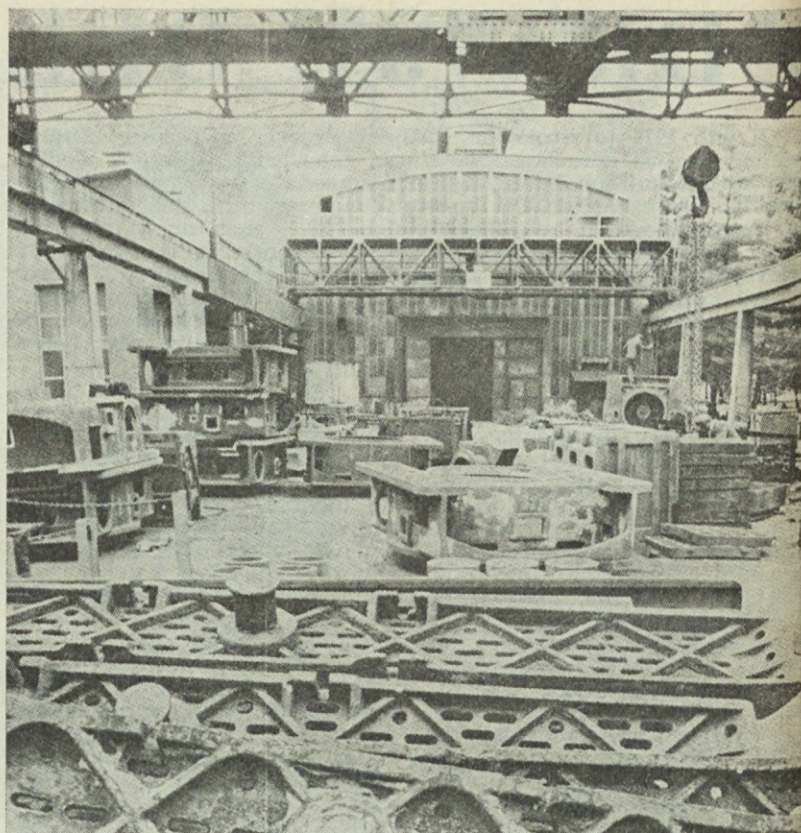
Na sedanjo opremljenost livarne sive litine smo morali dolgo čakati, od sprejema tovarne v upravljanje pa do danes, čeprav bi do tega moralo priti že zdav-

naj. Sodobne livarne v svetu so danes opremljene z elektronskimi napravami. Vendar je nedvomno tudi naša modernizacija in mehanizacija korak naprej v primerjavi s prejšnjim stanjem.

NOVE NALOGE

Pred nami so sedaj nove naloge. Najprej moramo oceniti našo perspektivo, pridobiti dolgoročno naročila, oblikovati gibljivo politiko cen, poiskati stike z naročniki, ki nam bodo zaupali, mi pa jim bomo zaupanje vrnili s kakovostjo izdelkov. Zelo pomembna je enakomerna zasedenost kapacitet, tudi načrti naj bodo realno postavljeni, saj vsak izpad pomeni nenadomestljivo izgubo. Napredek tehnologije je zaradi svojega pomena za proizvodnjo in druge plasti družbene razvoja izževal bistvene spremembe v sodobnem svetu. Nove proizvodne zmogljivosti nam povečujejo materialno bogastvo, tudi ustvarjalne sposobnosti človeka se lahko hitro povečajo. Danes je nujnost, da gospodarno ravnamo s surovinami, energijo, vodo pa tudi s kisikom. Varstvo narave in okolja je problem današnjega časa, ki ogroža prihodnost človeštva.

Glavni cilj TOZD PI v naslednjem srednjeročnem obdobju od leta 1976 do 1980 je predvsem učinkovito izrabljanje proizvodnih zmogljivosti, dvig produktivnosti dela, znižanje proizvodnih stroškov, usklajevanje kapacitet itn. Naslednji srednjeročni in dolgoročni plan morata predvideti potrebe po uvajanju sodobne tehnologije v obrate. Nova tehnologija bo vsekakor bolj učinkovita in v

skladu z družbenimi in ekonomskimi cilji. Posebno pozornost je treba posvetiti tudi zaščiti delavca na delovnem mestu, saj vemo, da je bolezen ena najhujših človekovih sovražnikov, saj mu povzroča bolečine, omejuje njegovo ustvarjalnost, mu jemlje življenjsko moč in veselje. Koliko tisoč bolezenskih ur izgubimo na leto, koliko denarja to pomeni! Sodobni svet se srečuje z novimi problemi, zahtevajo sodelovanje na vseh področjih znanosti in tehnologije, ki se raz-

vija v skladu s sodobnimi gospodarskimi in družbenimi potrebami. Zato moramo tudi mi iskati nove pristope, združevati sredstva, gojiti solidarnost, povečati proizvodnjo, zato se moramo pogumno lotevati proizvodnje še tako zapletenih izdelkov z željo, da ponesejo litostrojsko ime tudi izven naših meja. V tem je prihodnost nas delavcev, ki si želimo boljše pogoje za svobodno in ustvarjalno delo.

SIL

NOVICE IZ PROIZVODNJE PI

DA NE BO REDUKCIJE

V modelni mizarni potekajo zelo intenzivna dela na spiralnem ohišju za termoelektrarno Šoštanj. Šest modelnih mizarjev, ki jih vodi Franc Konjar bo predvidoma, z ostalimi delovnimi operacijami (kontrola, pleskanje), pripravila model za v livarno do 3. novembra 1975. Za izdelavo modela je predvidenih preko 5.000 norma ur, porabljenih pa bo približno 45 kubičnih metrov lesa. Da si lažje predstavljamo, količina lesa je tolikšna, da bi jo morali pripeljati trije tovornjaki. Teža ulitka bo okrog 20.000 kg in ga bodo izdelali v livarni sive litine v dveh mesecih od prejema modela.

Vse delovne operacije so podrobno proučene in do spodrslija ali kasnitve roka ne sme priti, da ne bomo pozimi brez električne energije, kajti že sedaj nam napovedujejo redukcijo!

Z RAZČIŠČENIM KONCEPTOM V PROIZVODNJO

V livarni sive litine pospešeno ulivajo glave cilindrov, bate in tuljke za proizvodnjo dieselskih motorjev. V izdelavi je tudi večje število ulitkov za blagovno proizvodnjo, od katerih naj omenimo ohišja za stiskalnice raznih velikosti, katerih kupec je Jelšingrad iz Banja Luke. Teža skupnega naročila je približno 500 ton sive litine.

Izdelava ulitkov poteka po predvidenih rokih in bodo kupcu pravočasno dobavljeni. To naročilo je eno izmed tistih, ki spada v koncept razčiščevanja proizvodnega programa za izdelavo ulitkov v TOZD PI. Enoletno razčiščevanje proizvodnega programa se odraža v proizvodnji predvsem v organiziranosti in spoštovanju dogovorjenih rokov, kakor tudi na področju dobrih poslovnih od-

nosov. Tovrstne odnose bodo morale gojiti tudi TOZD v naši OZD na temelju trdnih domenkov!

ZA SPOŠTOVANJE ROKOVNIH OBVEZ

V livarni jeklene litine sta ulita iz kromove litine dva rotorja za hladilno črpalko Vi 36/87-2v, ki bosta vgrajena v termoelektrarno v Šoštanju. Delo poteka nemoteno in predvidevamo, da bosta rotorja dostavljena na zarisovanje in grobo obdelavo 18. in 20. novembra. Rokovne obveze moramo spoštovati, kajti prvi rotor mora biti dobavljen naročniku do 15. decembra letos, drugi pa mesec kasneje.

Koliko težav je s tako zahtevno proizvodnjo vedo najbolj tisti, ki sami sodelujejo v proizvodnem procesu.

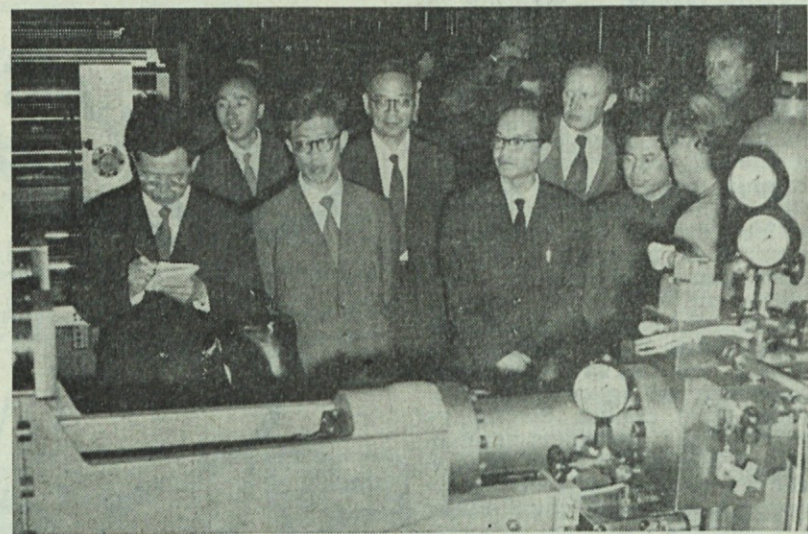
PLAŠČ MLINA V PREMIERU 4,5 × 15,5 m

V pločevinarni potekajo dela na zvarjenih za turbinsko in žerjavarsko proizvodnjo, toda čisto posebej je omeniti izdelavo drugega plašča mlina za cementarno Salonit — Anhovo. Premier plašča je 4,5 metra, torej toliko, da bi se po dolžini, ki znaša 15,5 metra lahko sprehajali trije delavci, če bi si stopili na ramena. Tri mesece so dokončavali razna dela, da so pripravili prostor za sestavo mlina. Vanj bo vgrajenih preko 120.000 kg ulitkov in pločevine in porabljenih preko 5000 norma ur. Pa kaj to! Zvarjenec bo gotov predvidoma v drugi polovici novembra letos, ampak s tem še ni konec težav. Kako z njim iz pločevinarne, kako bo potekal prevoz? Odgovorni so povzeli že vse potrebno, kajti potrebno je zagotoviti specialna vozila in spremstvo. To bo prevoz pod posebnimi pogoji od Litostroja pa do montažne hale v cementarni Salonit v Anhomu.

Kdor še ni videl takega orjaka naj si ga ogleda, kajti sodobna tehnologija, sposobnost delavcev, fizični in umski napor, ki so bili vloženi v to delo so ponovno dokazali, da smo v svojem delu ustvarjalni in zato gremo lahko pogumno v nova tovrstna dela.

sil

Obisk kitajske gospodarske delegacije

26. septembra je naše podjetje obiskala skupina devetih strokovnjakov za strojegradnjo iz LR Kitajske. Vodil jo je namestnik načelnika oddelka v prvem ministrstvu za strojegradnjo Tao Heng Hsian.

Obiskovalce smo seznanili z dosedanjim razvojem Litostroja, proizvodnim programom, tehničnimi možnostmi in uspehi podjetja na tujih trgih, ogledali pa so si tudi proizvodne obrate. Gostje so se še posebej ustavljali ob proizvodih, ki so zanimivi za njihovo deželo (vodne turbine in črpalke, cementarne in dieselski motorji).

Glasilo delovne organizacije
Titovi zavodi Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Stanislav Bradeško dipl. inž., Milan Vidmar, Janez Oprešnik, Vukoslav Živkovič, Leopold Šolc, dipl. inž., Hrabroslav Premelč, Janez Stražišar, dipl. inž., Milan Jurjavčič, Ivan Elihan.
Glavni in odgovorni urednik Ivan Elihan, tehnični urednik Estera Lampič.
Telefon uredništva 56-021 (h.c.) interna 246 — Poštna plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska ZGP Primorski tisk, Koper — TOZD Tiskarna Jadran — 1975